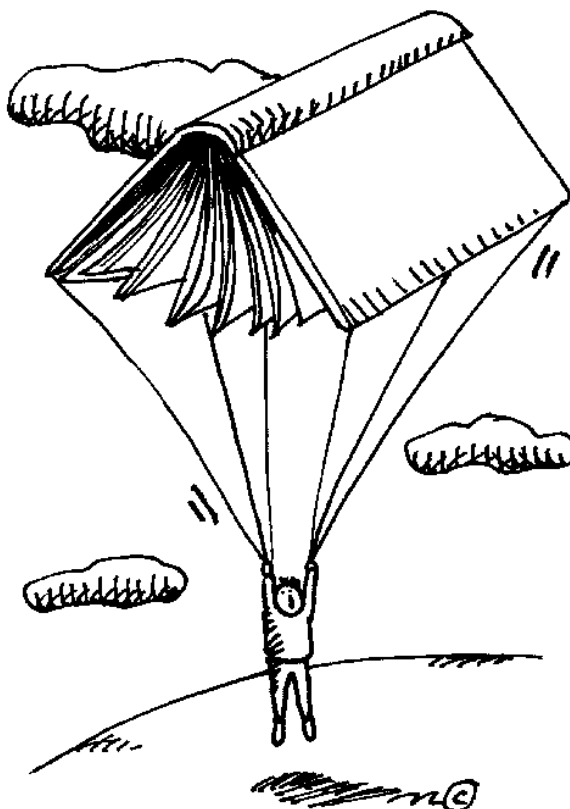

**JAK MOŻNA WYKORZYSTAĆ WYNIKI
EGZAMINU GIMNAZJALNEGO W CZĘŚCI HUMANISTYCZNEJ
W CELU DIAGNOZOWANIA
EDUKACYJNYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW?**

KRAKÓW 2006

Autorki
Małgorzata Boba, Maria Michlowicz

Współpraca
Bożena Barańska, Małgorzata Korpala

Konsultacje
Henryk Szaleniec

Opracowanie statystyczne
Anna Rappe, Henryk Szaleniec

Korekta
Danuta Harnik

Opracowanie techniczne
Maria Jakóbiec

© Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

ISSN 1643-2428

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Rozdział I. Egzamin w części humanistycznej to nie jeden dzień	5
Rozdział II. Analiza ogólnopolskich wyników uczniów piszących arkusz standardowy według obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych	10
Rozdział III. Analiza jakościowa rozwiązań uczniowskich	69
Rozdział IV. Portret ucznia kończącego gimnazjum na terenie objętym działalnością OKE w Krakowie (z uwzględnieniem ogólnopolskiej skali staninowej)	91
Podsumowanie	103

WSTĘP

Szkoła jest organizacją uczącą się, dlatego tak ważnym elementem jest bieżąca refleksja każdego z uczestników procesu kształcenia dotycząca sposobu uzyskiwania określonego poziomu opanowania umiejętności i wiadomości. Impulsem do powstania refleksji mogą być poszczególne etapy diagnozy edukacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy zadań egzaminacyjnych oraz wyników uczniów. Dlatego proponujemy Państwu zapoznanie się z kolejnymi sposobami analizowania i badania osiągnięć młodych ludzi kończących III etap edukacji na podstawie wyników przeprowadzanych egzaminów.

Rozdział I, poprzez rejestr przedsięwzięć dotyczących działań skoncentrowanych na ocenianiu prac uczniów, ma na celu uświadomienie, że efekt egzaminu to wynik długotrwałego procesu związanego z odpowiednim przygotowaniem wszystkich osób, które biorą udział w tym ważnym wydarzeniu. W przypadku egzaminatorów współpracujących z OKE w Krakowie obejmują one cykl roczny. Nauczyciele i uczniowie zaangażowani są do przygotowania się do egzaminu przez cały okres edukacji na danym etapie kształcenia, czyli w przypadku egzaminu gimnazjalnego przez trzy lata.

W rozdziale II zwrócono uwagę na rolę informacji o ogólnopolskich wynikach w analizowaniu zadań egzaminacyjnych. Warto zatem śledzić publikacje na stronach Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w celu uzyskania podstawowych informacji o konstrukcji poszczególnych zadań, sytuacji zadaniowych, w jakich został postawiony uczeń. Zestawienie zadań o podobnych wymaganiach z poprzednich sesji egzaminacyjnych może być pomocne w uzyskaniu wiedzy na temat różnych sposobów sprawdzania określonych umiejętności oraz uświadamia, jak ważnym elementem jest scharakteryzowanie możliwości pierwszoklasistów, czyli punktu wyjścia do podjęcia działań edukacyjnych.

Uzupełnieniem informacji ewaluacyjnej o warsztacie pracy nauczyciela oraz przyjętych metodach nauczania jest rozdział III zawierający przykładowe rozwiązania uczniów. Warto zderzyć sposoby rozwiązywania zadań przez uczniów innych szkół z hipotetycznym tokiem rozumowania absolwentów Państwa szkoły. Podobna konfrontacja wesprze nauczycieli w podejmowaniu decyzji o modyfikacji warsztatu pracy.

Określenie punktu wyjścia, czyli hipotetyczne stwierdzenie, jakiego typu problemy mogą charakteryzować przyjętą do szkoły grupę uczniów, to zadanie nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W rozdziale IV zaprezentowano na przykładzie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego, w jaki sposób może być przeprowadzana analiza osiągnięć uczniów ukierunkowana na refleksję dotyczącą zdiagnozowania ich potrzeb edukacyjnych. Przyjętą metodę jakościowej analizy wyników, służącej ich interpretacji, można także wykorzystywać w celu określenia słabych i mocnych stron indywidualnego warsztatu pracy nauczyciela, tym bardziej, że pozwala ona uwzględnić możliwości poszczególnych uczniów i warunków, w jakich przebiegała jego edukacja na danym poziomie.

Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie pomoże nauczycielom w opracowaniu indywidualnego programu naprawczego dotyczącego przyjętych metod nauczania oraz pozwoli poczuć się bezpieczniej w obliczu konieczności przeprowadzania młodego człowieka przez kolejne etapy edukacji.

ROZDZIAŁ I

EGZAMIN W CZĘŚCI HUMANISTYCZNEJ TO NIE JEDEN DZIEŃ

1. Obszary permanentnego doskonalenia egzaminatorów

Do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej przygotowują się wszyscy zainteresowani uczestnicy tego procesu – uczniowie w trakcie trzyletniego kursu kształcenia, nauczyciele w trakcie pracy poprzez uwzględnienie w swej pracy specyfiki egzaminu zewnętrznego, rodzice wspierający swoje dzieci oraz pracownicy Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych, planując tak swoją pracę, aby wszystkie elementy tego skomplikowanego organizacyjnie przedsięwzięcia, zarówno od strony formalnej, jak i merytorycznej, zostały przeprowadzone na odpowiednim poziomie.

Statutowym zadaniem każdej okręgowej komisji egzaminacyjnej jest opracowywanie materiałów pomocniczych dla szkół w zakresie oceniania, egzaminowania, diagnozowania i badania osiągnięć uczniów. Aby informacja zwrotna uzyskana po egzaminie była rzetelna i wiarygodna, a wyniki egzaminu porównywalne, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie organizuje kursy bezpośrednie oraz kursy pośrednie w systemie Moodle.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie starannie przygotowuje się do wypełnienia swojego zadania. W rocznym cyklu przygotowawczym szczególną rolę przywiązuje się do zagadnienia ustawicznego kształcenia. Szkolenia odbywają się na różnych poziomach i dotyczą wielu aspektów egzaminu gimnazjalnego. Tematyka szkoleń obejmuje zagadnienia merytoryczne związane z ocenianiem oraz zagadnienia związane z organizacją oceniania.

W roku szkolnym 2005/2006 pracownicy Pracowni Egzaminu Gimnazjalnego w OKE w Krakowie zaproponowali różnorodną ofertę szkoleniową skierowaną do konkretnych grup odbiorców oraz zaplanowali przygotowanie materiałów pomocniczych kierowanych do nauczycieli. Przygotowane materiały zostały wykorzystane do przeprowadzenia szkolenia egzaminatorów każdej z części egzaminu gimnazjalnego, mającego na celu – przede wszystkim – podniesienie jakości i uzyskanie porównywalności oceniania prac uczniów.

Świadomość związana z możliwością wykorzystania wyników diagnozy edukacyjnej w codziennej pracy szkoły wiąże się z koniecznością ustawicznego doskonalenia umiejętności nauczycieli w zakresie kryterialnego oceniania oraz dydaktycznej interpretacji uzyskanych przez uczniów wyników, dlatego też w okresie od października do grudnia przeprowadzono cykl szkoleń bezpośrednich skierowanych do nauczycieli nie będących egzaminatorami i kurs skierowany do egzaminatorów-praktyków w trosce o ich kompetencje.

1.1. Szkolenie kadry egzaminatorów w zakresie podstawy tworzenia diagnozy edukacyjnej

Ośmiogodzinne szkolenia organizowane były **22 października – województwa lubelskie i podkarpackie oraz 5 listopada – województwo małopolskie**. Do udziału w szkoleniach zaproszono koordynatorów i przewodniczących zespołów egzaminatorów z poszczególnych województw, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej.

Podczas zajęć uczestnik poznał:

- wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2005 z uwzględnieniem różnych kryteriów analizy,

- możliwości interpretacji dydaktycznej rozwiązań zadań zamkniętych i zadań otwartych,
- zalety stosowania kryterialnego oceniania prac uczniów,
- scenariusze czterogodzinnych szkoleń przygotowanych dla nauczycieli i egzaminatorów,
- przydatność biuletynu informacyjnego OKE w Krakowie w pracy pedagogicznej odpowiednio nauczycieli przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych.

Wszyscy uczestnicy szkolenia otrzymali specjalnie opracowane Biuletyny oraz zaświadczenia o udziale w szkoleniach.

1.2. Szkolenie nauczycieli w zakresie podstawy tworzenia diagnozy edukacyjnej

Czterogodzinne szkolenia organizowane były w **październiku** oraz **między 20 a 30 listopada 2005 r.** Do udziału w nich zaproszono po jednym przedstawicielu szkolnych zespołów przedmiotowych, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej, nauczycieli, którzy nie są egzaminatorami (chyba, że w szkole wszyscy nauczyciele są egzaminatorami).

Podczas zajęć uczestnik poznał:

- wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2005 z uwzględnieniem różnych kryteriów analizy,
- możliwości interpretacji dydaktycznej rozwiązań zadań zamkniętych i zadań otwartych,
- zalety stosowania kryterialnego oceniania prac uczniów,
- przydatność biuletynu informacyjnego OKE w Krakowie w pracy pedagogicznej odpowiednio nauczycieli przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych.

Wszyscy uczestnicy szkolenia otrzymali specjalnie opracowane Biuletyny oraz zaświadczenia o udziale w szkoleniach.

1.3. Szkolenie egzaminatorów w zakresie przygotowania do pełnienia obowiązków egzaminatora w sesji wiosennej 2006 roku

Czterogodzinne szkolenia organizowane były **między 20 listopada a 20 grudnia 2005r.** Do udziału w nich zaproszono egzaminatorów, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej.

W wyniku udziału w zajęciach uczestnik poznał:

- ✓ propozycje wykorzystania wybranych treści z materiałów przygotowanych przez OKE w Krakowie w pracy szkoły,
- ✓ modele rozwiązań uczniowskich, jako rozwinięcie aktualnie stosowanych zasad punktowania zadań otwartych,
- ✓ najczęściej popełniane przez uczniów błędy,
- ✓ możliwości wykorzystania informacji o wynikach do dalszych działań dydaktycznych.

Wszyscy uczestnicy szkolenia otrzymali specjalnie opracowane Biuletyny oraz zaświadczenia o udziale w szkoleniach.

1.4. Szkolenie koordynatorów, przewodniczących zespołów egzaminatorów i weryfikatorów w zakresie kryterialnego oceniania prac uczniów 10 i 11 grudnia 2005 roku

Szkolenie zorganizowane było 10 i 11 grudnia 2005r. Do udziału w szkoleniu zaproszono kadre egzaminatorów, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej.

W wyniku udziału w zajęciach uczestnik:

- doskonalili umiejętność kryterialnego oceniania prac uczniów,
- doskonalili porównywalność w zakresie oceniania egzaminów zewnętrznych,
- przygotowywał się do wypełniania obowiązków w maju 2006 r.

Wszyscy uczestnicy szkolenia otrzymali zaświadczenia o udziale w szkoleniach.

1.5. Przeprowadzenie diagnozy edukacyjnej

W grudniu 2005 roku pracownicy Pracowni Egzaminu Gimnazjalnego w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie zaproponowali przeprowadzenie w gimnazjach diagnozy edukacyjnej w części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej, a następnie opracowali na podstawie wyników grudniowej diagnozy materiały dydaktyczne dla nauczycieli.

Uwagi zaprezentowane w opracowaniu mogły być wykorzystane przez szkoły w trakcie szkoleń w zakresie diagnozy edukacyjnej, bieżących analiz dotyczących osiągnięć uczniów, a także do opracowania programu naprawczego i weryfikacji przyjętych przez szkołę lub pojedynczych nauczycieli metod pracy.

1.6. Szkolenia wspierające doskonalenie egzaminatorów w zakresie kryterialnego oceniania prac uczniów w systemie Moodle

W styczniu 2006 roku ruszył blok kursów on-line w systemie Moodle wspierający doskonalenie w zakresie kryterialnego oceniania prac uczniów i równocześnie przygotowujących egzaminatorów do wypełniania obowiązków egzaminatorów w maju 2006 roku. Propozycja tematyczna została skierowana do konkretnych odbiorców. Quizy przygotowano z myślą o nauczycielach, nowo przeszkolonych egzaminatorach oraz egzaminatorach z kilkuletnim stażem. Dla poszczególnych kursów przygotowano odrębne materiały pomocnicze, np.:

- ✓ artykuły dotyczące problematyki egzaminacyjnej,
- ✓ prezentacje szkoleniowe,
- ✓ ćwiczeniowe wiązki zadań.

Quizy – zadania ćwiczeniowe dla uczestników kursów uaktualniano do kwietnia 2006 roku.

1.7. Szkolenie egzaminatorów w zakresie stosowania schematu punktowania

Szkolenie zorganizowane było 4 maja 2006 r. W szkoleniu wzięli udział egzaminatorzy, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej.

W wyniku udziału w zajęciach uczestnik:

- ✓ doskonalili umiejętność kryterialnego oceniania prac uczniów zgodnie z przyjętym schematem punktowania,
  - zapoznał się z wykazem rozwiązań sprawiających trudności w trakcie oceniania,
  - zapoznał się z procedurami pracy zespołu egzaminatorów.

1.7. Koordynacja oceniania egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej za pośrednictwem Moodle'a we współpracy z koordynatorami Moodle'a z CKE

Koordynacja oceniania egzaminu gimnazjalnego odbywała się w trakcie weryfikacji prac uczniów i w trakcie samego oceniania. Do udziału w szkoleniu zaproszono koordynatorów i przewodniczących w OKO bez koordynatorów, odpowiednio z części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej.

W wyniku udziału w koordynacji uczestnik:

- doskonalił na bieżąco umiejętność kryterialnego oceniania prac uczniów zgodnie z przyjętym schematem punktowania,
- zapoznawał się z wykazem najnowszych propozycji rozwiązań sprawiających trudności w trakcie oceniania,
- utrzymywał informacje dotyczące sposobu oceniania poszczególnych zadań poprzez utrwalanie informacji zawartych na plakatach (wizualizacja stosowania schematu punktowania w przypadku różnych sposobów rozwiązywania poszczególnych zadań),
- powtarzał i utrzymywał procedury pracy zespołu egzaminatorów.

2. Obszary organizacji oceniania

2.1 Zasady przeprowadzania egzaminu na terenie szkoły

Sprawna organizacja egzaminu gimnazjalnego na kolejnych etapach jego przeprowadzania zapewnia wszystkim uczestnikom procesu, dlatego pracownicy Pracowni Egzaminu sukces Gimnazjalnego w OKE w Krakowie we współpracy z Wydziałem Organizacyjno-Administracyjnym przygotowali szczegółowy harmonogram prac kadry egzaminatorów i egzaminatorów obu części egzaminu gimnazjalnego.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna wydaje co roku biuletyn informacyjny dotyczący organizacji pracy w wiosennej sesji egzaminacyjnej, zawierający także informacje uwzględniające nowelizację prawa oświatowego oraz aktualnie obowiązujące procedury.

Szkolenia przygotowane dla dyrektorów szkół, dotyczyły w szczególności organizacji pracy szkół w trakcie przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego, w tym zapoznania się ze szczegółowymi procedurami i czynnościami wykonywanymi przez dyrektorów – Przewodniczących Szkolnych Zespołów Egzaminacyjnych (PSZE) – oraz zadań przydzielonych szkolnym zespołom nadzorującym.

2.2 Deklaracja pracy w charakterze egzaminatora

Na przełomie lutego i marca 2006 roku nauczyciele, którzy ukończyli kurs dla kandydatów na egzaminatorów składali deklarację pracy w wiosennej sesji egzaminacyjnej, korzystając z systemu Moodle. Wybierali również, Ośrodek Koordynacji Oceniania (OKO), w którym chcieliby pracować.

2.3 Tworzenie zespołów egzaminatorów

W marcu koordynatorzy nadzorowali kompletowanie zespołów egzaminacyjnych. Przewodniczący Zespołów Egzaminatorów (PZE) rezerwowali egzaminatorów do Zespołów Egzaminatorów (ZE) i w specjalnie przygotowanym do tego celu systemie elektronicznym dodawali nazwisko egzaminatora do projektu związanego z organizacją oceniania.

2.4 Szkolenia bezpośrednie kadry egzaminatorów związane z procedurami

W marcu we wszystkich województwach odbyły się bezpośrednie szkolenia dotyczące zasad pracy Ośrodków Koordynacji Oceniania oraz Zespołów Egzaminatorów skierowane do koordynatorów, PZE oraz ich zastępców.

2.5 Zamieszczenie procedur, zakresów obowiązków, instrukcji w serwisie Moodle

Na początku kwietnia egzaminatorzy mogli zapoznać się z procedurami, zakresami obowiązków, instrukcjami i wzorami protokołów obowiązujących podczas bieżącej sesji egzaminacyjnej zamieszczonymi w serwisie Moodle.

2.6 Szkolenia bezpośrednie egzaminatorów związane z zasadami pracy Zespołu Egzaminatorów

W kwietniu wszyscy egzaminatorzy brali udział w szkoleniach dotyczących rozumienia i stosowania procedur egzaminacyjnych. Zorganizowano również szkolenia osób pracujących w Punktach Odbioru Prac (POP), moderowane przez koordynatorów.

3. Egzamin gimnazjalny i odbiór prac w punktach odbioru prac

Odpowiednio 26 i 27 kwietnia 2006 roku przeprowadzono egzamin gimnazjalny w części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej. Egzaminatorzy upoważnieni do pracy w POP odebrali prace uczniowskie i dokumentację egzaminacyjną od PSZE i przygotowali przesyłki do wysłania do OKE.

4. Weryfikacja prac oraz szkolenia zastępców PZE

W pierwszym tygodniu maja odbyła się weryfikacja prac polegająca na pierwszej ocenie odpowiedzi uczniów oraz szkolenie zastępców PZE w zakresie oceny prac, wypełniania kart odpowiedzi i innej dokumentacji egzaminacyjnej.

5. Szkolenia egzaminatorów w zakresie stosowania schematu punktowania

4 maja przeprowadzono szkolenia egzaminatorów w zakresie stosowania schematu punktowania, wypełniania kart odpowiedzi i wypełniania dokumentacji egzaminacyjnej.

6. Ocenianie prac uczniów w Ośrodkach Koordynacji Oceniania

Od 5 do 7 maja egzaminatorzy funkcyjni (koordynatorzy, PZE, ich zastępcy oraz weryfikatorzy) wykonywali przydzielone im obowiązki, a egzaminatorzy oceniali prace uczniów oraz wykonywali inne powierzone im obowiązki.

ROZDZIAŁ II

ANALIZA OGÓLNOPOLSKICH WYNIKÓW UCZNIÓW PISZĄCYCH ARKUSZ STANDARDOWY WEDŁUG OBSZARÓW STANDARDÓW WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH

Arkusz egzaminacyjny „*I śmiech niekiedy może być nauką*” sprawdzał umiejętności i wiadomości z przedmiotów humanistycznych uczniów III klas gimnazjum w kwietniu 2006 r. W niniejszym rozdziale poddano analizie ogólnopolskie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej. W celu zwiększenia indywidualnego charakteru spostrzeżeń, jakich można dokonać na podstawie wyników egzaminu zewnętrznego, użyto skali staninowej, pozwalającej na uporządkowanie wyników w grupy uczniów o określonych wynikach, którzy w danych sytuacjach zadaniowych w taki, a nie inny sposób wykorzystali swoje możliwości wynikające z:

- ✓ przygotowania do realizacji zadań w trakcie edukacji,
- ✓ predyspozycji osobowościowych każdego z przystępujących do egzaminu gimnazjalnego.

Aby nauczyciele mieli możliwość przeprowadzenia diagnozy z wykorzystaniem zadań przygotowanych z myślą o przeprowadzeniu egzaminów zewnętrznych, w opracowaniu przedstawiono przykłady zadań z poprzednich sesji egzaminacyjnych, stawiających podobne wymagania przed uczniem kończącym III etap edukacji. Warto odnotować, że w tegorocznym arkuszu zdarzały się polecenia, które nie posiadały swoich „odpowiedników” w arkuszach z poprzednich sesji egzaminacyjnych. Zjawisko takie zwraca uwagę na konieczność kształtowania umiejętności ucznia w sposób procesowy, strukturalny, czyli taki, który umożliwi mu wykorzystanie wiadomości i umiejętności do poprawnej realizacji nowych zadań. Z drugiej strony porównanie funkcjonowania zadań o podobnych wymaganiach w kolejnych sesjach egzaminacyjnych może odpowiedzieć nauczycielowi, na jakie aspekty przyjętych przez niego metod kształcenia warto zwrócić uwagę w przygotowaniu się do nowego roku szkolnego i przygotowania młodych ludzi do edukacji na kolejnym etapie kształcenia tak, aby spełnić wymagania zapisane w podstawie programowej i standardach egzaminacyjnych.

Materiał poddawany analizie został dodatkowo uporządkowany według sprawdzanych umiejętności. Przyjęcie takiej konwencji pozwala na unaocznienie zależności wyniku ucznia od określonej w poleceniu sytuacji zadaniowej i postawionych przed nim wymagań. Z tego samego powodu przyjęto zasadę odrębnego analizowania wyników zadań zamkniętych i otwartych, ponieważ ich konstrukcja może mieć wpływ na sposób wykorzystania określonych wiadomości i umiejętności. W przypadku zadań rozszerzonej odpowiedzi zwrócono uwagę na funkcjonowanie poszczególnych kryteriów. Tego typu polecenia służą bowiem do sprawdzenia określonych grup umiejętności i warto odnotować, które z nich zostały opanowane na poziomie koniecznym, jakie na poziomie zadowalającym oraz które nie sprawiają uczniom kończącym gimnazjum większych problemów.

Teksty z arkusza *I śmiech niekiedy może być nauką*

TEKST I

W psychologii nie istnieje taka dziedzina badawcza jak psychologia humoru. Nie ulega jednak wątpliwości, że uśmiech odgrywa ogromną rolę w życiu zarówno dzieci, jak i dorosłych. O uśmiechu i poczuciu humoru z dr Bożeną Makselon-Kowalską rozmawia Magdalena Buszek.

MAGDALENA BUSZEK: Jaki jest związek psychologii z humorem?

BOŻENA MAKSELON-KOWALSKA: Psychologię z humorem łączy bardzo wiele. Człowiek nie mógłby się obejść bez śmiechu i poczucia humoru. Rodzimy się ze skłonnością do okazywania radości. Uśmiech jest jedną z podstawowych reakcji niemowlęcia.

MB: Jakie są oblicza humoru?

BM-K: Naukowcy doszli do przekonania, że poczucie humoru nie jest czymś jednorodnym. Humor może mieć charakter pozytywny i konstruktywny lub wręcz przeciwnie – może być negatywny, destruktywny. Z pozytywnymi przejawami humoru mamy do czynienia wtedy, gdy dzięki niemu lepiej radzimy sobie z trudnymi sytuacjami w naszym życiu: śmiejąc się, rozładowujemy napięcie w kontaktach z ludźmi, dzięki humorystycznemu podejściu do świata nabieramy dystansu do siebie, otoczenia oraz innych ludzi. Istnieje także inny aspekt śmiechu, o którym zwykle się nie mówi. Dotyczy on śmiechu pojawiającego się w sytuacji, gdy ludzie chcą załatwić porachunki między sobą. Wtedy służy on do tego, by powiedzieć uszczypliwą uwagę lub wyśmiać czyjeś słabości.

MB: Skąd się w nas bierze poczucie humoru, rodzimy się z nim, czy też kształtuje się ono w miarę dorastania?

BM-K: Jak już wspominałam, rodzimy się ze skłonnością do okazywania radości, śmiejemy się, gdy jesteśmy zadowoleni, gdy jest nam dobrze. To, w jakim kierunku będzie ewoluować nasze poczucie humoru, jest w dużym stopniu uwarunkowane doświadczeniami życiowymi.

MB: Czy możemy nauczyć się bycia wesołym?

BM-K: Przez całe życie kształtujemy pewien smak obejmujący poczucie humoru. Decyduje on o tym, że żarty rozśmieszające jedną osobę do łez dla innej mogą być wręcz żałosne.

MB: Czy śmiechem można leczyć ciało i duszę człowieka?

BM-K: Śmiech ma dobry wpływ na naszą psychikę i oddziałuje na nasz układ krążenia, „masuje” serce i dotlenia krew. W czasie spontanicznego śmiechu wytwarzają się w organizmie przeciwciała chroniące nas przed wirusami i drobnoustrojami, zwłaszcza atakującymi górne drogi oddechowe. Mówi się, że można leczyć śmiechem. Uśmierza on ból przez wytwarzanie naturalnych środków przeciwbólowych – endorfin.

MB: Czy możemy poprawić sobie humor, uśmiechając się do innych ludzi?

BM-K: Zdecydowanie tak. Często nie doceniamy roli uśmiechu w naszym życiu. Z dnia na dzień, z roku na rok smutniejemy. Uśmiech może sprawić cuda: wysłany do kogoś na pewno zostanie odwzajemniony przez jego adresata.

Na podstawie: *Z roku na rok smutniejemy*, www.pretext.us.edu.pl.

TEKST II

Mają we zwyczaju bracia mniejsi¹ pościć w niektóre dni roku, wtedy to nie jedzą po klasztorach mięsa; kiedy jednakże znajdują się w podróży, z racji tego, że żyją z jałmużny, mogą jeść, co przed nich postawią. Tak więc, podróżując, natknęli się dwaj bracia z onego zakonu w gospodzie na pewnego kupca, który zasiadł z nimi przy jednym stole, na który przyniesiono, z racji, że uboga to była gospoda, jedno tylko pieczone kurczę; kupiec, widząc, że kurczęcia mało dla niego, zwrócił się do zakonników i rzekł:

– Jeśli mnie pamięć nie myli, żadną miarą nie jadacie w waszym zakonie mięsa w te dni.

Na które to słowa musieli bracia, z racji reguły², nie wdając się w dyskurs, odpowiedzieć, że prawdę rzekł; tak tedy spełniło się, czego kupiec pragnął, i zjadł kurczę, a bracia, jak umieli, tak musieli sobie poradzić.

Po takiej uczcie trzech biesiadnicy udali się w drogę razem, a uszedłszy kawał drogi i natrafiwszy na rzekę szeroką i głęboką, jako że pieszo podróż odbywali – bracia z racji ubóstwa, a kupiec skąpstwa – wypadało, żeby jeden z braci, którzy bosi³ byli, przeniósł na plecach owego kupca; tak tedy jeden z nich dawszy mu do potrzymania sandały, wsadził go sobie na plecy.

Stało się, że gdy brat ów znajdował się na środku rzeki, przypomniał sobie o regule zakonnej, a zatrzymawszy się w tym trudzie świętego Krzysztofa⁴, podniósł głowę w stronę kupca, co mu ciężył, i rzekł:

– Powiedz mi, nie masz ty czasem ze sobą pieniędzy?

– Jakże by – odrzekł kupiec – czyżbyście sądzili, że taki kupiec jak ja podróżuje bez pieniędzy?!

– Biedny ja – rzekł zakonnik – reguła zabrania nam nosić przy sobie pieniądze!

I wrzucił kupca do rzeki. Kupiec uznawszy, że wyrządzony braciom despekt⁵ pomścili w ucieszny zaiste sposób, z wesołym śmiechem, spokojnie, poczerwieniawszy ze wstydu, zemstę oną zniósł.

Leonardo da Vinci, *Krotochwila*⁶, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu, tł. L. Staff, [w:] *Dawna nowela włoska*, Warszawa 1969.

¹ bracia mniejsi – franciszkanie

² reguła – tu: zbiór norm postępowania ustalonych dla zakonników przez założyciela zakonu i potwierdzonych przez papieża lub biskupa

³ bosi – niektórzy zakonnicy zgodnie z surową regułą zakładali sandały na boscie stopy

⁴ święty Krzysztof – patron podróżnych; trudnił się przenoszeniem ludzi przez rzekę; jednym z przenoszonych miał być kilkuletni Chrystus [Krzysztof = Christophoros ‘niosący Chrystusa’]

⁵ despekt – obraźliwe lub lekceważące zachowanie wobec kogoś; obraza

⁶ krotochwila – tu: krótki utwór o charakterze żartobliwym, operujący głównie komizmem sytuacyjnym

TEKST III

¹ Dawnymi czasy, jak pewna wieść niesie,
Czterech podróżnych zabłądziło w lesie,
Mróz był tak mocny, noc była tak ciemną,
Że chęć podróży stała się daremną.
⁵ Ogień więc rozłożyli
I dnia czekać uradzili.
– Trzeba by – rzecze jeden i poziewa –
Przynieść więcej drzewa.
– Trzeba by – rzecze drugi
¹⁰ Legając jak długi –
Rozszerzyć ogniska,
By wszystkich grzało z bliska.
– Trzeba by – zamruczał trzeci –
Czym zasłonić od zamieci.
¹⁵ – Trzeba by nie spać – bąknął czwarty,
Na łokciu oparty.
Tak każdy powiedział,
Co wiedział,
I myśląc jeszcze o lepszym sposobie,
²⁰ Zasnął sobie.
Cóż z tego: ogień zgasł, a nieostrożni
Pomarli podróżni. –
Gdzie bez czynu sama rada,
Biada radźcom, dziełu biada!

Aleksander Fredro, *Trzeba by*, [w:] *Pisma wszystkie*, t. XII, Warszawa 1962.

TEKST IV

I śmiech niekiedy może być nauką,

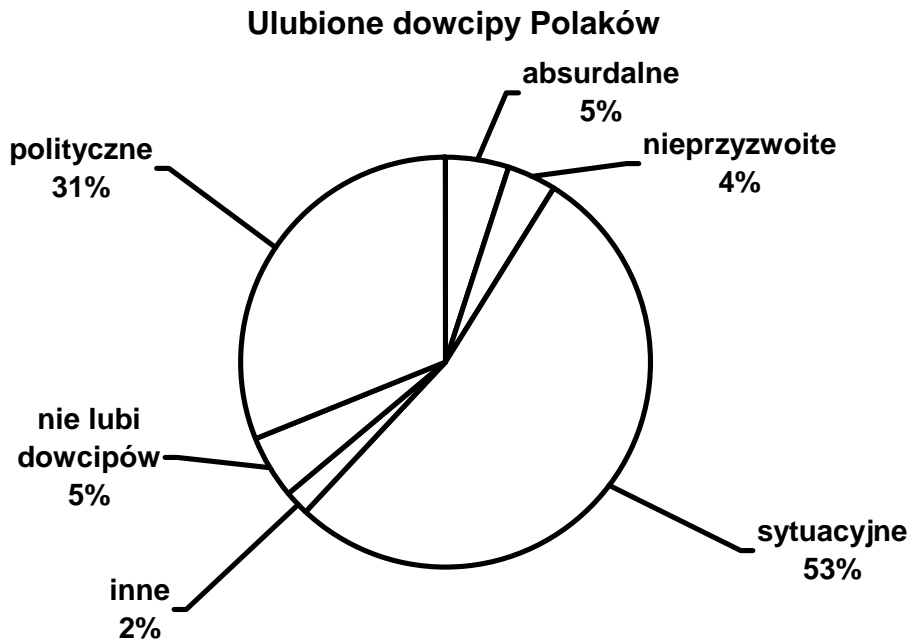
Kiedy się z przywar¹, nie z osób natrząsa;
I żart dowcipną przyprawiony sztuką
Zbawienny, kiedy szczypie, a nie kąsa;

Ignacy Krasicki, *Monachomachia* (fragment), Wrocław 1969.

---

¹ przywara – wada zasługująca na upomnienie; złe przyzwyczajenie

DIAGRAM

Na podstawie: Zdzisław Pietrasik, *Z kogo się śmiejecie*, [w:] „Polityka” 2001, nr 13.

RYSUNEK SATYRYCZNY

Pokonaliśmy komunę, jesteśmy w NATO, weszliśmy do Unii, cały świat nas podziwia, a ten tu o zwykłej rurze...

Jacek Sasin, *Do Unii i z powrotem.*

OBSZAR I

Czytanie i odbiór tekstów kultury

ZADANIA ZAMKNIĘTE

Umiejętności z zakresu odczytywania tekstów na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym (standard I/1)

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 2. (0-1) Tematem Tekstu I A. jest dziedzina badawcza psychologii. B. są relacje międzyludzkie. C. jest wpływ śmiechu na długość życia człowieka. ☒ D. są śmiech i poczucie humoru.	<i>określić temat tekstu publicystycznego</i>
Łatwość zadania: 0,84 85% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 2. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	44	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	57	umiarkowanie trudna
3	niski	20 – 24	69	umiarkowanie trudna
4	niżej średni	25 – 29	80	łatwa
5	średni	30 – 34	90	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	95	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	99	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

Określanie tematu tekstu przytoczonego w arkuszu było sprawdzane podczas egzaminu zewnętrznego w 2004 r. w arkuszu *Moda ma swoją historię* (zadanie 1.) oraz w arkuszu *W teatrze świata* z 2003 r. (zadanie 12.). Sytuacje zadaniowe z 2003, 2004 i 2006 r. jednak trochę się różnią. W 2003 r. uczniowie wskazywali tytuł właściwy dla relacji pochodzącej z XIX wieku. Zarówno w arkuszu *W teatrze świata* (2003 r.), jak i w arkuszu *Moda ma swoją historię* (2004 r.) uczniowie określali temat tekstu stanowiącego wypowiedź jednej osoby. W przypadku tegorocznego arkusza zadaniem uczniów było określenie tematu

wywiadu. Jest to forma wypowiedzi publicystycznej, której temat uczniowie mogą określić dopiero po zanalizowaniu pytań i odpowiedzi rozmówców. Utrudnieniem dla gimnazjalistów był zakres tematyki poruszanej w wywiadzie. Zagadnienie śmiechu było rozpatrywane przez interlokutorów z perspektywy psychologicznej i medycznej, w połączeniu z takimi zjawiskami jak uśmiech, radość, szczęście. Podobnie jak w 2004 r. podpowiedzią dla uczniów był motyw przewodni arkusza – cytata z poematu I. Krasickiego *Monachomachia – I śmiech niekiedy może być nauką*.

Zadanie okazało się trudne dla uczniów, którzy otrzymali najniższe wyniki, umiarkowanie trudne dla gimnazjalistów z wynikami bardzo niskimi i niskimi. Czynność określania tematu tekstu publicystycznego nie przysporzyła kłopotów uczniom z wynikami niżej średnimi. Okazała się bardzo łatwa dla gimnazjalistów, którzy uzyskali średnie, wysokie i bardzo wysokie wyniki. Każdy uczeń z wynikiem najwyższym wskazał w tym zadaniu prawidłową odpowiedź.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2003 – *W teatrze świata*

Zadanie 12. (0-1)

Wybierz najtrafniejszy tytuł dla relacji Schulza.

- A. Za kulisami teatru.
- B. Aktorzy Bogusławskiego.
- C. Mecenat królewski.
- D. Teatr i polityka.

W OKE w Krakowie 81% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 1. (0-1)

Głównym tematem tekstu I są rozważania o

- A. historii.
- B. modzie.
- C. polityce.
- D. biżuterii.

W OKE w Krakowie 94% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 3. (0-1) Z odpowiedzi na pytanie: Jakie są oblicza humoru? wynika, że A. humor ma zawsze jedno oblicze. ☒ B. oblicza humoru mogą być bardzo różne. C. oblicza humoru niezwykle trudno sklasyfikować. D. występowanie humoru jest uwarunkowane genetycznie.	<i>odczytać sens wypowiedzi</i>
Łatwość zadania: 0,94 93% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 3. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	66	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	82	łatwa
3	niski	20 – 24	89	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	93	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	96	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	98	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	99	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	99	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

Opanowanie odczytywania sensu wypowiedzi jest sprawdzane co roku, ponieważ jest to podstawowa umiejętność z zakresu komunikacji interpersonalnej. Uczniowie wykazują, że potrafią zrozumieć fragment tekstu autorstwa innej osoby, odczytać jej ogólny sens. W dotychczasowych arkuszach egzaminacyjnych – podobnie jak w przypadku poprzedniego zadania – przystępujący do egzaminu musieli zmierzyć się z różnymi sytuacjami zadaniowymi. W arkuszu *Moda ma swoją historię* (2004) nie tylko odczytywali ogólny sens akapitu, ale również rozpoznawali znaczenie pojęcia *zdemokratyzowani*. Tegoroczna sytuacja, z jaką spotkali się uczniowie, przypomina najbardziej te z 2002 roku (arkusz: *Lądy archeologów* zadanie 2.) oraz z 2003 r. (arkusz: *W teatrze świata* – zadania 2. i 18).

Pomimo że w tym roku zadanie to mogło sprawiać wrażenie trudniejszego, z uwagi na brak w poleceniu ukierunkowania rozumowania uczniów, okazało się jednak bardzo łatwe dla gimnazjalistów. Tylko dla uczniów z najniższymi wynikami było umiarkowanie trudne. Dla

tych, którzy uzyskali z całego testu taką liczbę punktów, która zakwalifikowała ich wynik do grupy bardzo niskich i niskich wyników, wykazanie się omawianą umiejętnością było łatwe. Bardzo łatwe okazało się zadanie 3. już dla gimnazjalistów z wynikami niżej średnimi. 100% przystępujących do egzaminu, którzy uzyskali wynik najwyższy wskazało w tym zadaniu prawidłową odpowiedź.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – *Lądy archeologów*

Zadanie 2

Grób faraona znajdował się w miejscu:

- A. wyklętym,
- B. trudno dostępnym,
- C. dobrze oznakowanym,
- D. zakazanym.

W OKE w Krakowie 86% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2003 – *W teatrze świata*

Zadanie 2. (0-1)

Fragmenty utworów Homera były pretekstem do przedstawienia w dramatach

- A. tragedii miłosnych.
- B. zmagania z siłami natury.
- C. obrzędów religijnych.
- D. problemów współczesności.

W OKE w Krakowie 89% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 15. (0-1)

Zdaniem Anny Dymnej aktorstwo jest zawodem, który wymaga

- A. tylko popisywania się.
- B. rezygnacji z przyjemności.
- C. wewnętrznej odporności.
- D. przyjmowania każdej roli.

W OKE w Krakowie 87% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 18. (0-1)

Johnny Depp sądzi, że wadą współczesnego kina amerykańskiego jest

- A. lekceważenie inteligencji widza.
- B. nadmiar efektów specjalnych.
- C. brak wybitnych indywidualności.
- D. dominacja akcji nad słowem.

W OKE w Krakowie 88% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 7. (0-1)

Stwierdzenie: Współcześnie jesteśmy zewnętrznie w pełni zdemokratyzowani w kontekście akapitu oznacza, że

- A. wszyscy mamy wpływ na rozwój mody.
- B. ubieramy się wszyscy w taki sam sposób.
- C. wybierając styl ubierania, uznajemy wolę większości.
- D. mamy prawo do indywidualnych upodobań w sferze mody.

W OKE w Krakowie 67% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 5. (0-1) W wypowiedzi: <i>Przez całe życie kształtujemy pewien smak obejmujący poczucie humoru. Decyduje on o tym, że żarty rozśmieszające jedną osobę do łez dla innej mogą być wręcz żalodne</i> słowo smak odnosi się do</p> <ul style="list-style-type: none"> A. ogółu poglądów głoszonych przez psychologów. B. zmysłu decydującego o upodobaniach kulinarnych. C. apetytu; przyjemności, jaką może sprawiać jedzenie. D. gustu; elegancji, poczucia piękna i wytworności. 	<p><i>odczytać sens pojęcia</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,58 58% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 5. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	23	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	28	trudna
3	niski	20 – 24	34	trudna
4	niżej średni	25 – 29	45	trudna
5	średni	30 – 34	58	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	72	łatwa
7	wysoki	39 – 41	82	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	89	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	95	bardzo łatwa

Komentarz

Zadaniem ucznia było wskazanie znaczenia pojęcia użytego w określonym kontekście. Wyraz smak, o który byli pytani przystępujący do egzaminu gimnazjaliści, ma kilka znaczeń. Sytuacja zadaniowa wymagała od ucznia wyboru jednego ze znaczeń wynikającego z treści całego wypowiedzenia, przytoczonego dla ułatwienia w treści zadania.

Porównanie sytuacji zadaniowej z innymi służącymi sprawdzeniu odczytywania sensu pojęcia (wyrazu) w poprzednich latach wskazuje wyraźnie na barierę semantyczną pojawiającą się wraz z koniecznością zrozumienia słów występujących w danym kontekście. O ile wskazanie znaczenia wyrazu występującego niezależnie od przytaczanego tekstu lub jego fragmentu okazywało się w poprzednich latach łatwe (2005 r. – zadanie 11.) albo bardzo łatwe (2002 r. – zadanie 1.) dla przystępujących do egzaminu, o tyle w tegorocznym egzaminie czynność ta była umiarkowanie trudna dla uczniów ze względu na konieczność wskazania znaczenia wynikającego ze wskazanego kontekstu. Na podstawie zacytowanego zdania uczniowie powinni wywnioskować, który z podanych sensów odpowiada semantyce wyrazu we wskazanym kontekście. Realizacja zadania wymagała więc rozumowania składającego się z co najmniej dwóch kroków: odczytania ogólnego sensu zdania i selekcji sensów obecnych w proponowanych odpowiedziach.

Podobnie trudne odczytywanie sensu pojęcia okazało się w 2003 r., ponieważ na podstawie treści tekstu zadaniem uczniów było wnioskowanie dotyczące zmiany znaczenia podanych w treści polecenia wyrazów.

Rolę bariery semantycznej istniejącej w odczytywaniu znaczenia pojedynczych słów w określonym kontekście najwyraźniej można zaobserwować wśród uczniów z wynikami od najniższego do niżej średniego. Nawet dla tych gimnazjalistów, którzy uzyskali średni wynik z całego egzaminu czynność ta okazała się umiarkowanie trudna. Łatwa była dopiero dla uczniów z wynikami wyżej średnimi, wysokimi i bardzo wysokimi. 5% gimnazjalistów, którzy otrzymali wynik najwyższy, nie wskazało prawidłowej odpowiedzi.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – Łądy archeologów

Zadanie 1.

Najodpowiedniejszym synonimem wyrazu *faraon* jest:

- A. książę,
- B. namiestnik,
- C. minister,
- D. król.

W OKE w Krakowie 92% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2003 – W teatrze świata

Zadanie 13. (0-1)

Z analizy tekstu II wynika, że od XVIII w. najbardziej zmieniło swoje znaczenie słowo

- A. wódz.
- B. partyzant.
- C. artysta.
- D. król.

W OKE w Krakowie 25% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 11. (0-1)

Stereotyp jest to

- A. pozycja jednostki w grupie społecznej lub usytuowanie grupy w większej zbiorowości.
- B. oznaka czegoś, zwykle jakiegoś ujemnego zjawiska, często choroby.
- C. uproszczony obraz rzeczywistości, często oparty na niepełnej lub fałszywej wiedzy.
- D. postawa wynikająca z założenia, że ojczyzną człowieka jest cały świat.

W OKE w Krakowie 80% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 9. (0-1) Wyrażenie: <i>trud świętego Krzysztofa</i> oznacza w tekście krotchwili</p> <p>☐ A. przenoszenie kupca przez rzekę. ☐ B. przenoszenie bagażu przez rzekę. ☐ C. przeprawę zakonników przez rzekę. ☐ D. przeprawę kupca przez rzekę.</p>	<p><i>odczytać znaczenie powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,90 91% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 9. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	54	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	73	łatwa
3	niski	20 – 24	83	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	90	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	94	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	97	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	99	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

W przypadku zadań sprawdzających rozumienia sensów ukrytych bardzo ważny jest kontekst, czyli tekst (lub jego fragment) na podstawie którego badana jest ta umiejętność. Od zrozumienia treści całego tekstu zależy bowiem możliwość odczytania wskazanego elementu na poziomie przenośnym.

W 2006 r. zadanie 9. zostało uproszczone przez konstruktorów testu poprzez wprowadzenie przypisu wyjaśniającego znaczenie, w jakim przywołano w tekście krotchwili imię św. Krzysztofa. Było to niewątpliwie korzystne dla uczniów w obliczu skomplikowanych konstrukcji składniowych użytych przez tłumacza tekstu Leonardo da Vinci. Zadanie okazało się umiarkowanie trudne tylko dla uczniów z najniższymi wynikami. Odnajdywanie właściwego sensu ukrytego było łatwe już dla gimnazjalistów, którzy osiągnęli niskie wyniki z całego testu. Dla uczniów z wynikami średnimi i wysokimi odczytywanie fragmentu tekstu na poziomie przenośnym okazało się bardzo łatwe.

Podobne zadania rozwiązywali uczniowie III klas gimnazjum przystępujący do egzaminu w latach 2004 i 2005. Porównanie sytuacji zadaniowych z poprzednich lat sugeruje, że ważnymi czynnikami są zakres zamieszczonych informacji dodatkowych oraz długość tekstu, do którego odwołuje się zadanie. Im tekst krótszy, tym szanse na możliwość odczytania ukrytego sensu są większe. Im więcej wskazówek zawarto w tekście lub przypisie, tym szanse na wskazanie prawidłowej odpowiedzi rosną. Istotna dla właściwego zrozumienia wskazanego fragmentu jest także możliwość obcowania w życiu szkolnym i codziennym z przenośnym zwrotem lub wyrażeniem w jego dosłownym znaczeniu.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 9. (0-1)

Słowa: *Kto przechodzi obok mody, przechodzi obok życia w kontekście całego tekstu I oznaczają, że moda*

- A. narzuca ludziom poglądy i sposób życia.
- B. jest przeszkodą w doświadczaniu życia.
- C. jest źródłem informacji o życiu człowieka.
- D. odsuwa człowieka od spraw związanych z życiem.

W OKE w Krakowie 51% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 19. (0-1)

Ten, *kto czyni bacznie, to człowiek, który*

- A. działa lekkomyślnie.
- B. postępuje z rozwagą.
- C. podporządkowuje się innym.
- D. cechuje się brakiem rozsądku.

W OKE w Krakowie 80% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2005 – Plemiona Europy

Zadanie 16. (0-1)

Hiszpańskie przysłowie: *Bóg daje orzechy bezzębnym mówi o*

A. dobrodziejstwie losu.

B. złośliwości losu.

C. sprawiedliwości losu.

D. zmienności losu.

W OKE w Krakowie 78% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 13. (0-1) Bohaterami utworu Aleksandra Fredry są A. znani z historii podróżnicy. B. fikcyjne postacie podróżnych. C. podróżni – znajomi narratora. D. narrator i jego towarzysze podróży.	<i>określić bohaterów wiersza</i>
Łatwość zadania: 0,69 68% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 13. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	36	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	47	trudna
3	niski	20 – 24	55	umiarkowanie trudna
4	niżej średni	25 – 29	63	umiarkowanie trudna
5	średni	30 – 34	71	łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	78	łatwa
7	wysoki	39 – 41	84	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	87	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	93	bardzo łatwa

Komentarz

Sprawdzana zadaniem 13. czynność określania bohatera lub bohaterów tekstu literackiego jest jedną z podstawowych umiejętności ćwiczonych już na I etapie edukacji. Trudnością dla gimnazjalistów mógł się okazać sam tekst, a w szczególności jego forma. Zrozumienie utworu narracyjnego pisanego wierszem jest kłopotliwe dla młodego człowieka. Pomimo że we fragmencie bajki Fredry nie było szyku przestawnego już sam fakt rymu

i rytmu organizujących treść utrudniał wskazanie prawidłowej odpowiedzi, zwłaszcza uczniom, którzy z całego testu osiągnęli niskie i niżej średnie wyniki. Czynność ta okazała się łatwa dla uczniów z wynikami średnimi i wysokimi, ale i w tych grupach dość duży procent uczniów nie potrafił wskazać właściwej odpowiedzi. Bardzo łatwe okazało się określanie bohaterów wiersza na podstawie informacji w nim zawartych dopiero dla tych gimnazjalistów, którzy na egzaminie osiągnęli najwyższe wyniki, chociaż i w tej grupie 7% uczniów nie wybrało prawidłowej odpowiedzi. Być może przyczyną niepowodzenia uczniów były trudności ze stosowaniem odpowiednich terminów i pojęć z zakresu budowy dzieła literackiego (trudne pojęcie fikcji literackiej stanowiące element prawidłowej odpowiedzi) oraz rozpoznanie sytuacji komunikacyjnej przedstawionej w utworze Fredry.

W poprzednich sesjach egzaminacyjnych nie było zadań z zakresu określania bohaterów tekstu kultury.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 17. (0-1) Autor przedstawionej pracy A. ośmiesza postacie z życia politycznego. B. komentuje otaczającą go rzeczywistość. C. przedstawia fakt historyczny. D. informuje o wydarzeniu kulturalnym.	<i>odczytać treść dzieła plastycznego</i>
Łatwość zadania: 0,67 66% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 17. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	34	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	46	trudna
3	niski	20 – 24	53	umiarkowanie trudna
4	niżej średni	25 – 29	60	umiarkowanie trudna
5	średni	30 – 34	68	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	77	łatwa
7	wysoki	39 – 41	83	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	88	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	93	bardzo łatwa

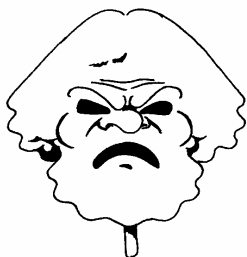

Komentarz

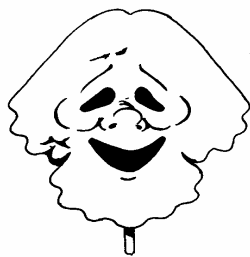
Podobnie jak w przypadku rozumienia tekstu literackiego, także w odczytywaniu przekazów plastycznych bardzo istotna jest sytuacja zadaniowa, z którą zmierza się uczeń. Zestawienie zadań sprawdzających umiejętności z zakresu rozpoznawania znaczeń wpisanych w przedstawienia ikoniczne mogą świadczyć o ważnej roli różnych czynników dla powodzenia lub niepowodzenia egzaminacyjnego uczniów. W 2003 r. umiejętność odczytywania tekstów ikonicznych na poziomie dosłownym sprawdzana była za pośrednictwem zadania wymagającego porównania dwóch prostych rysunków. W 2005 r. sytuacja zadaniowa zmuszała uczniów do porównania prostego fragmentu tekstu publicystycznego z treścią równie prostych rysunków. W tegorocznym egzaminie uczniowie musieli się zmierzyć z koniecznością rozpoznania treści przedstawionych na rysunku satyrycznym z uwzględnieniem intencji jego autora. Konieczność zwrócenia uwagi na formę rysunku oraz cel jego utworzenia zapewne spowodowała, że sytuacja zadaniowa okazała się trudna dla tych, którzy otrzymali najniższe i bardzo niskie wyniki z całego testu. Blisko połowa gimnazjalistów z wynikami niskimi i niżej średnimi miała trudności ze wskazaniem prawidłowej odpowiedzi. Zadanie przysporzyło również trudności 40% uczniów z wynikami niżej średnimi i 32% gimnazjalistów z wynikami średnimi z całego testu. Odczytanie treści dzieła plastycznego z uwzględnieniem intencji jego autora było łatwe dopiero dla tych, którzy otrzymali wyniki od wyżej średniego po wysokie. 7% uczniów z najwyższymi wynikami nie potrafiło wskazać prawidłowej odpowiedzi.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2003 – *W teatrze świata*

maska tragiczna

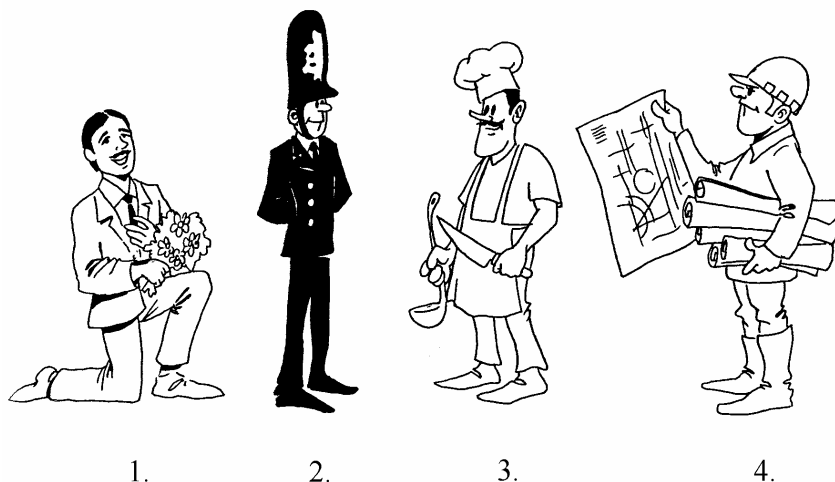
maska komiczna

Zadanie 7. (0-1)

Pokazana na rysunku maska tragiczna różni się od komicznej

- A. wielkością.
- B. **miną.**
- C. kształtem.
- D. zdobieniami.

W OKE w Krakowie 98% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 13. (0-1)

który z rysunków odpowiada stereotypowi Francuza przedstawionemu w Tekście II?

- A. 1.   B. 2.   C. 3.   D. 4.

W OKE w Krakowie 88% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Umiejętności z zakresu interpretowania tekstów kultury (standard I/2)

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 4. (0-1) Rozmówczyni Magdaleny Buszek jest zdania, że śmiech</p> <p>A. jest ulubioną bronią człowieka. ☒ B. odgrywa ważną rolę w życiu człowieka. C. ma decydujący wpływ na oblicze współczesnego świata. D. jest najistotniejszym przejawem kultury osobistej człowieka.</p>	<p><i>odczytać intencje autora wypowiedzi</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,90 90% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 4. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	58	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	75	łatwa
3	niski	20 – 24	83	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	89	łatwa
5	średni	30 – 34	93	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	96	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	98	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	99	bardzo łatwa

Komentarz

Umiejętność dostrzegania intencji autora jest trudna. Na podstawie użytych środków wyrazu, przedstawionych wydarzeń, sposobu kreacji świata przedstawionego uczeń musi określić, jakie były motywy działania autora lub w jakim celu zostało utworzone dane dzieło. Na podstawie analizy tekstu uczeń może uzyskać bezpośrednie przesłanki, które zadecydują o wyborze prawidłowej odpowiedzi lub też będzie zmuszony wskazać tę odpowiedź, w której konstruktor zadania trafnie określił wniosek płynący z analizy tekstu. Już sam zapis powyższego spostrzeżenia sugeruje, że w grupie zadań sprawdzających tę umiejętność znajdują się polecenia mogące przysporzyć uczniom wiele trudności obok innych – łatwych dla przystępujących do egzaminu gimnazjalistów.

W tegorocznym zadaniu sprawdzającym, czy uczeń potrafi odczytać intencje autora wypowiedzi, sytuacja zadaniowa okazała się umiarkowanie trudna tylko dla uczniów z najniższymi wynikami. Fakt ten może świadczyć o braku motywacji tej grupy gimnazjalistów do pracy z tekstem. Zadanie zostało bowiem skonstruowane w taki sposób, że tylko prawidłowa odpowiedź stanowiła uogólnienie informacji zawartych w tekście. Pozostałe proponowane odpowiedzi były uogólnieniami powstałymi na skutek błędnego rozumowania (wyciągania zbyt daleko idących wniosków i odczytywania znaczeń ukrytych w wypowiedzi mającej jedynie znaczenie dosłowne). Ponad 90% uczniów, którzy osiągnęli wyniki średnie, wysokie i najwyższe nie miała problemów ze wskazaniem prawidłowej odpowiedzi.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2005 – *Plemiona Europy*

Zadanie 10. (0-1)

Intencją autora Tekstu I było

- A. potępienie chrystianizacji pogan w Europie Środkowej.
  - B. skrytykowanie idei wskrzeszenia Rzymu, modnej w czasach Ottona III.
  - C. wskazanie najważniejszych przyczyn słabości państwa polskiego.
  - D. opisanie okoliczności, w których doszło do zjazdu gnieźnieńskiego.
- W OKE w Krakowie 86% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 7. (0-1) Z diagramu wynika, że A. wszyscy ankietowani lubią dowcipy. B. ankietowani różnie odnoszą się do dowcipów. C. połowa ankietowanych nie lubi dowcipów. D. ankietowanych nie śmieszą dowcipy nedorzeczne.	<i>zinterpretować dane z diagramu</i>
Łatwość zadania:0,86 86% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 7. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	61	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	78	łatwa
3	niski	20 – 24	83	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	85	łatwa
5	średni	30 – 34	87	łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	90	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	92	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	94	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	96	bardzo łatwa

Komentarz

Diagram jako tekst, który należy poddać analizie, w sytuacji egzaminu zewnętrznego pojawił się po raz pierwszy. Pomimo nowej sytuacji zadaniowej wynikającej z formy tekstu zadanie okazało się umiarkowanie trudne jedynie dla uczniów z najniższymi wynikami. Dla tych, którzy uzyskali wyniki niskie i średnie, czynność sprawdzana zadaniem 7. była łatwa, natomiast gimnazjaliści otrzymujący wyniki wysokie i najwyższe na ogół nie mieli trudności ze wskazaniem prawidłowej odpowiedzi.

Nie można wykluczyć, że część uczniów rozwiązywała zadanie poprzez eliminację odpowiedzi nieprawdopodobnych, bez szczegółowej analizy diagramu. Warto zauważyć również, że diagram, w odniesieniu do którego skonstruowano zadanie, nie był skomplikowany. Jego struktura była schematyczna, pozbawiona szczegółów utrudniających interpretację. Zawierał też niewielką liczbę danych. Ważne jednak, że taka forma zaistniała na egzaminie zewnętrznym, ponieważ znakiem czasu jest coraz częstsze wykorzystywanie przez media tej formy przekazu informacji. Za pośrednictwem zadania egzaminacyjnego zwrócono zatem uwagę na ważny aspekt kształcenia humanistycznego młodego człowieka, wynikający z potrzeby czasów, w których żyje.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 10. (0-1) Przedmiotem kpiny w krotchwili jest A. wygląd kupca. B. wygląd zakonnika. C. postawa zakonnika. D. postawa kupca.	<i>określić intencje autora tekstu literackiego</i>
Łatwość zadania: 0,65 63% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 10. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	34	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	46	trudna
3	niski	20 – 24	53	umiarkowanie trudna
4	nizej średni	25 – 29	58	umiarkowanie trudna
5	średni	30 – 34	64	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	72	łatwa
7	wysoki	39 – 41	79	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	85	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	92	bardzo łatwa

Komentarz

Zadanie 10. wymagało od uczniów określenia tematu tekstu, który można w tym przypadku utożsamić z celem wypowiedzi autora. Odpowiedzi A i B były mało prawdopodobne, ponieważ uczniowie nie znajdowali odpowiednich informacji w tekście. Problematiczny wybór dotyczył odpowiedzi C i D. Uczniowie – podobnie jak w zadaniu musieli trafnie rozpoznać elementy sytuacji komunikacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem stosunku narratora do prezentowanych postaci. Wnioskowanie, poprzedzające wskazanie prawidłowej odpowiedzi, powinno dotyczyć zatem określenia, jaka postać została ukazana w taki sposób, aby jej postępowanie rozbawiło i wzbudziło refleksje czytelnika. Uczeń został zmuszony zatem do rozumowania na podstawie danych zamieszczonych w przytoczonym tekście. Taka sytuacja zadaniowa spowodowała zapewne, że określanie intencji autora tekstu literackiego okazało się umiarkowanie trudne dla uczniów, przy czym trudne było dla tych, którzy otrzymali najniższe i bardzo niskie wyniki z całego testu, a bardzo łatwe tylko dla gimnazjalistów z najwyższymi wynikami. 8% z tej grupy uczniów nie potrafiło wskazać właściwej odpowiedzi. Wnioskowanie na podstawie informacji zawartych w tekście jako element sytuacji zadaniowej przysparza zatem kłopotów nawet najlepszym uczniom.

Zestawienie zadań z różnych testów pozwala potwierdzić powyższą informację. Bardzo łatwe okazało się dla przystępujących do egzaminu zadanie 8. z 2002 r., ponieważ uczniowie musieli jedynie wskazać spośród podanych wypowiedź wyrażającą uczucia. Polecenie nie wymagało zatem analizy całego tekstu. Rozwiązujący zadanie skupiali swoją uwagę jedynie na przytoczonych fragmentach wypowiedzi i w ich granicach dostrzegali środki wyrazu służące wyrażaniu emocji. Umiarkowanie trudne okazało się zadanie 20. z 2004 r., ponieważ na podstawie użytych środków wyrazu uczniowie zmuszeni byli dokonać oceny intencji autora, a więc wskazać odpowiedź stanowiącą wniosek z analizy tekstu.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – *Lądy archeologów*

Zadanie 8.

Który z cytatów wyraża emocję?

- A. *Wsunąłem świecę i zajrzałem do środka,*
- B. *z początku nic nie mogłem zobaczyć,*
- C. *zamarłem oniemiały z zachwytu,*
- D. *plomień świecy migotał.*

W OKE w Krakowie 92% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – Moda ma swoją historię

Zadanie 20. (0-1)

Rada udzielona młodej pannie jest

- A. zgubna.
- B. złośliwa.
- C. życzliwa.
- D. szydercza.

W OKE w Krakowie 59% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 11. (0-1) Które powiedzenie najtrafniej ilustruje zdarzenie przedstawione w Tekście II?</p> <p>☐ A. Kto mieczem wojuje, od miecza ginie. ☐ B. Niósł ślepy kulawego. ☐ C. Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu. ☐ D. Syty głodnego nie zrozumie.</p>	<p><i>zinterpretować tekst, wskazując oddające jego sens powiedzenie o charakterze przenośnym</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,60 60% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 11. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	15	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	21	trudna
3	niski	20 – 24	32	trudna
4	niżej średni	25 – 29	46	trudna
5	średni	30 – 34	64	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	78	łatwa
7	wysoki	39 – 41	88	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	93	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	97	bardzo łatwa

Komentarz

Uczniowie musieli po raz pierwszy na egzaminie zewnętrznym zmierzyć się z podobną sytuacją zadaniową. Jej trudność była dwójakiego rodzaju. Po pierwsze uczniowie musieli zrozumieć tekst II oraz dokonać uogólnienia informacji w nim zawartych w kontekście przytoczonych powiedzeń. Dlatego tak ważny był drugi krok polegający na właściwym odczytaniu przenośnego znaczenia każdego z powiedzeń.

Dane dotyczące procentu uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź oraz określona na ich podstawie charakterystyka czynności ze względu na jej trudność świadczą o tym, że zadanie dobrze różnicowało uczniów. Dla gimnazjalistów z najniższymi wynikami zinterpretowanie tekstu poprzez wskazanie powiedzenia o charakterze przenośnym okazało się bardzo trudne. Dopiero uczniowie z wynikami bardzo wysokimi i najwyższymi nie mieli problemów ze wskazaniem prawidłowej odpowiedzi.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 18. (0-1) Praca Jacka Sasina ma A. przekonać, że jakoś to będzie. B. uświadomić, że nie święci garnki lepią. ☒ C. rozbawić i skłonić do przemyśleń. D. wzruszyć i wzbudzić litość.	<i>odczytać intencje autora rysunku</i>
Łatwość zadania: 0,76 76% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 18. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	33	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	46	trudna
3	niski	20 – 24	59	umiarkowanie trudna
4	niżej średni	25 – 29	71	łatwa
5	średni	30 – 34	81	łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	88	łatwa
7	wysoki	39 – 41	92	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	95	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	97	bardzo łatwa

Komentarz

Podczas wybierania odpowiedzi do zadania 18. uczniowie ponownie musieli dokonać analizy tekstu kultury z uwzględnieniem celu, w jakim został on stworzony. Forma tekstu jest bliska uczniom. Z rysunkiem satyrycznym uczniowie kontaktują się chociażby za pośrednictwem codziennej prasy. Znana też jest funkcja tego rodzaju plastycznych komentarzy otaczającej rzeczywistości. Stąd wybór prawidłowej odpowiedzi mógł się odbywać poprzez odrzucenie stwierdzeń mniej prawdopodobnych na podstawie znajomości celu ikonicznego tekstu satyrycznego. Hipoteza ta znajduje potwierdzenie w charakterystyce czynności w kontekście wyników uczniów. Określenie intencji autora rysunku satyrycznego było łatwe dla uczniów z wysokimi, bardzo wysokimi i najwyższymi wynikami z całego testu. Wskazanie prawidłowej odpowiedzi okazało się trudne dla uczniów z najniższymi i bardzo niskimi wynikami.

Porównanie łatwości zadania w teście z rozwiązywalnością zadań odnoszących się do dzieł plastycznych z poprzednich sesji egzaminacyjnych pozwala stwierdzić po raz kolejny, że uczniowie mają mniej problemów z interpretacją dzieła plastycznego, aniżeli z podobnymi działaniami w odniesieniu do tekstu literackiego. Warto zauważyć, że pomimo nieco odmiennych sytuacji zadaniowych działania z zakresu interpretacji ikonicznego tekstu kultury okazały się również umiejętnościami łatwymi dla przystępujących do egzaminu w 2003 i 2004 r.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2003 – *W teatrze świata*

Zadanie 9. (0-1)

Plakat do spektaklu *Antygony* Sofoklesa przedstawia

- A. **sytuację bez wyjścia.**
- B. ucieczkę przed karą.
- C. walkę z przeznaczeniem.
- D. ukrywanie słabości.

W OKE w Krakowie 88% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 15. (0-1)

Postacie na obrazie ubrane są według wzorów obowiązujących w XVII-wiecznej modzie hiszpańskiej. Modę tę cechuje

- A. prostota.
- B. surowość.
- C. **przepych.**
- D. skromność.

W OKE w Krakowie 75% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Umiejętność wyszukiwania informacji zawartych w różnych tekstach kultury
(standard I/3)

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 6. (0-1) Polacy najbardziej lubią dowcipy</p> <p>A. absurdalne i sytuacyjne. B. polityczne i nieprzyzwoite. ☒ C. sytuacyjne i polityczne. D. niesklasyfikowane i sytuacyjne.</p>	<p><i>wyszukać informacje na diagramie</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,98 99% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 6. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	85	łatwa
2	bardzo niski	15 – 19	96	bardzo łatwa
3	niski	20 – 24	98	bardzo łatwa
4	niżej średni	25 – 29	99	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	99	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	100	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	100	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	100	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

Jak już wspomniano w komentarzu do zadania 7., diagram jako tekst, na podstawie którego konstruowano zadania, pojawił się po raz pierwszy w sytuacji egzaminacyjnej. Warto zwrócić uwagę, że zadanie sprawdzające umiejętność prostsza, a zarazem podstawową – wyszukiwania informacji – pojawia się jako pierwsze. Uczeń zatem miał szansę oswoić się z nową formą przekazu informacji zanim przystąpił do realizacji zadania sprawdzającego bardziej złożoną umiejętność interpretowania tekstu kultury. Wizualizacja informacji nie była skomplikowana. Przedstawiony na diagramie układ poszczególnych danych, do których powracał uczeń, był czytelny. Rozwiązujący zadanie 6. łatwo mogli rozpoznać zawarte w proponowanych odpowiedziach informacje oraz orientacyjnie określić proporcje między nimi. Dlatego zadanie nie przysporzyło uczniom trudności i już dla gimnazjalistów z najniższymi wynikami okazało się łatwe, a z wynikami bardzo niskimi – bardzo łatwe.

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 8. (0-1) Kupiec, aby osiągnąć cel, odwołał się do A. uczuć zakonników. B. swego samopoczucia. C. norm społecznych. ☒ D. reguły zakonnej.	<i>wyszukać informacje we fragmencie tekstu literackiego</i>
Łatwość zadania: 0,90 91% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 8. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	54	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	74	łatwa
3	niski	20 – 24	83	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	89	łatwa
5	średni	30 – 34	94	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	97	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	99	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	99	bardzo łatwa

Komentarz

Zadania sprawdzające umiejętność wyszukiwania informacji dość często pojawiają się na egzaminie zewnętrznym. Najwięcej tego typu zadań było w arkuszach z 2002 i 2003 r. (7 i 6 zadań). Podobnie jak w tym roku, tylko 2 zadania sprawdzające tę umiejętność pojawiły się na egzaminie w 2004 r. Jest to podstawowa umiejętność w procesie kształcenia, dlatego sprawdzenie poziomu jej opanowania jest tak istotne. Najczęściej uczniowie wyszukiwali informacji w tekstach literackich o charakterze popularnonaukowym lub publicystycznym. Na ogół zadania wymagające wyszukiwania informacji były łatwe lub bardzo łatwe dla przystępujących do egzaminu. Tylko 1 zadanie zamknięte (zadanie 6. z 2004 r.) okazało się umiarkowanie trudne dla przystępujących do egzaminu gimnazjalistów.

Zróznicowanie łatwości tej umiejętności jest zależne od sytuacji zadaniowej. Z tekstami popularnonaukowymi lub publicystycznymi uczniowie zapoznają się głównie za pośrednictwem prasy, ich styl jest charakterystyczny również dla sposobu zapisywania informacji w szkolnych podręcznikach. Istotną rolę odgrywa również to, czy uczeń wyszukuje informacji podanej wprost, czy też pośrednio (na podstawie danych zawartych w tekście

uzyskuje informację na wskazany temat). Zadania pierwszego z wymienionych typów są łatwiejsze dla gimnazjalistów. W zadaniach drugiego typu wskazanie prawidłowej odpowiedzi przysparza wielu trudności – zwłaszcza uczniom o mniejszych możliwościach.

W tegorocznym arkuszu uczniowie dwukrotnie zmierzali się z wyszukiwaniem informacji. W obu zadaniach wymagano od nich wskazania informacji podanej wprost. Zdecydowanie łatwiej było wskazać prawidłową odpowiedź w zadaniu 6., chociaż i zadanie 8. okazało się łatwe lub bardzo łatwe dla większości z przystępujących do egzaminu. Dla uczniów z najniższymi wynikami wyszukiwanie informacji w tekście okazało się umiarkowanie trudne. Tylko co drugi gimnazjalista z najniższym wynikiem wskazał prawidłową odpowiedź, co sugeruje konieczność postawienia pytania dotyczącego motywacji do pracy z tekstem w tej grupie gimnazjalistów.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – *Lądy archeologów*

Zadanie 3. (0 – 1)

W grobie faraona informacje o jego życiu były zawarte:

- A. na ściennych malowidłach,
- B. w papirusowych księgach,
- C. na rytualnych naczyniach,
- D. w wyrzeźbionych wizerunkach.

W OKE w Krakowie 95% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 10. (0 – 1)

Schliemann szukał w *Iliadzie* informacji o:

- A. bohaterach wojny,
- B. położeniu Troi,
- C. flocie Greków,
- D. przebiegu wojny.

W OKE w Krakowie 77% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie 11. (0 – 1)

Przywołując postacie Hektora i Achillesa, Schliemann analizował:

- A. psychikę bohaterów,
- B. taktykę walki,
- C. czas pojedynku,
- D. przebytą odległość.

W OKE w Krakowie 85% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2003 – W teatrze świata

Zadanie 11. (0-1)

Jak reagowali widzowie na oglądane sztuki?

- A. Płakali.
- B. Domagali się bisów.
- C. Milczeli.
- D. Wywoływali autora.

W OKE w Krakowie 93% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – Moda ma swoją historię

Zadanie 6. (0-1)

W XVIII i XIX wieku ubieranie się niezgodnie z modą typową dla określonej warstwy społecznej często wywoływało

- A. drwinę.
- B. zawiść.
- C. obawę.
- D. zazdrość.

W OKE w Krakowie 63% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2005 – Plemiona Europy

Zadanie 2. (0-1)

W X wieku o wejściu nowych państw w krąg cywilizacji europejskiej zdecydowało

- A. utworzenie metropolii w Gnieźnie.
- B. zagrożenie islamem.
- C. zwołanie synodu w Polsce.
- D. przyjęcie przez nie chrześcijaństwa.

W OKE w Krakowie 87% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Umiejętności z zakresu dostrzegania środków wyrazu i określania ich funkcji
(standard I/4)

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 1. (0-1) Tekst I to A. reportaż. B. felieton. ☒ C. wywiad. D. sprawozdanie.	<i>określić formę wypowiedzi</i>
Łatwość zadania: 0,93 93% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 1. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	67	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	84	łatwa
3	niski	20 – 24	89	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	93	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	95	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	97	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	99	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	99	bardzo łatwa

Komentarz

Sytuacja zadaniowa sprawiła, że zadanie okazało się bardzo łatwe dla większości z przystępujących do egzaminu w tym roku. Już ponad 90% uczniów z wynikami niżej średnimi wskazało prawidłową odpowiedź. Tylko dla tych, którzy uzyskali wyniki najniższe, umiejętność sprawdzana za pomocą zadania 1. okazała się umiarkowanie trudna. Godny uwagi jest fakt, że 33% przystępujących do egzaminu i otrzymujących najniższy wynik nie potrafiło wybrać prawidłowej odpowiedzi.

Uczniowie określają formę wypowiedzi przede wszystkim na podstawie środków wyrazu, stylu wypowiedzi lub kompozycji tekstu. W przypadku wywiadu jest to łatwa umiejętność, ponieważ formę tę cechuje bardzo wyrazista kompozycja składająca się z pytań i odpowiedzi rozmówców. Warto zwrócić uwagę, że wszystkie formy wymienione w proponowanych odpowiedziach to gatunki publicystyczne, charakterystyczne dla wypowiedzi prasowych.

Porównanie sposobu funkcjonowania tego zadania z poleceniami z poprzednich lat pozwala na postawienie hipotezy, że łatwiejsze dla uczniów jest wskazywanie formy wypowiedzi niż dostrzeganie charakterystycznych dla niej środków wyrazu. Powyższe spostrzeżenie może potwierdzać fakt, że większa grupa przystępujących do egzaminu rozpoznawała formę wypowiedzi w 2002 roku niż trafnie określała styl wypowiedzi w 2005 roku. Zadanie 9. z arkusza *Plemiona Europy* wymagało bowiem przywołanie konkretnych wiadomości z zakresu nauki o języku. Wykorzystywanie zdobywanej wiedzy – nawet w tak mechaniczny sposób, jaki często charakteryzuje zadania zamknięte – przysparza gimnazjalistom na ogół wiele problemów wynikających z braku usystematyzowania wiadomości (vide: komentarze do umiejętności dostrzegania kontekstów).

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – Łądy archeologów

Zadanie 19. (0 – 1)

Tekst III zawiera:

- A. streszczenie,
- B. opis,
- C. wywiad,
- D. dialog.

W OKE w Krakowie 87% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2005 – Plemiona Europy

Zadanie 9. (0-1)

Autor Tekstu I posłużył się stylem

- A. potocznym.
- B. popularnonaukowym.
- C. urzędowym.
- D. artystycznym

W OKE w Krakowie 70% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 16. (0-1) Praca Jacka Sasina jest ☐ A. rysunkiem satyrycznym. B. grafiką użytkową. C. szkicem z natury. D. fotografią artystyczną.	<i>wskazać dziedzinę sztuk plastycznych służącą określonymu celowi</i>
Łatwość zadania: 0,86 86% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 16. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	39	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	57	umiarkowanie trudna
3	niski	20 – 24	71	łatwa
4	nizej średni	25 – 29	84	łatwa
5	średni	30 – 34	93	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	97	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	99	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	100	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

Zadanie wymagało w pierwszej kolejności zrozumienia pojęć obecnych w proponowanych odpowiedziach. Jeżeli uczeń, nawet tylko biernie, znał cechy poszczególnych form wymienionych w treści zadania, wybór prawidłowej odpowiedzi nie był trudny. Charakterystyczny wobec tego jest fakt, że dla uczniów z najniższymi i bardzo niskimi wynikami wskazanie właściwej dziedziny sztuk plastycznych przysporzyło pewnych trudności. Na podstawie tych danych rodzi się pytanie: czy uczniowie Ci, patrząc na prasowe ilustracje, wiedzieli, że przyglądają się satyrycznemu rysunkowi lub fotografii artystycznej? Czy nauczyciele znaleźli czas, aby w trakcie edukacji zapoznać uczniów z tekstami ikonicznymi stanowiącymi na przykład szkic z natury? Wskazanie prawidłowej odpowiedzi zależne więc było od kulturalnego zaplecza młodych ludzi uwarunkowanego cechami środowiska i motywacją do zdobywania wiadomości o otaczającym świecie. Umiejętność ta okazała się bardzo łatwa dla uczniów, którzy osiągnęli wyniki od średniego do najwyższego.

W sytuacji egzaminu zewnętrznego w 2006 r. po raz pierwszy pojawiło się polecenie o tego typu wymaganiach w odniesieniu do problemów z zakresu sztuki. Warto pamiętać, że zagadnienia związane z różnymi formami plastycznymi jednak z podobnym efektem dla wyników egzaminu mogą stanowić element kształcenia polonistycznego lub historycznego czy społecznego (jako ilustracje do omawianych problemów).

Umiejętności z zakresu odnajdywania i interpretowania związków przyczynowo-skutkowych w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata (standard I/5)

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 14. (0-1) Podróżni nocowali w lesie, ponieważ ☐ A. zabłądzili w ciemnościach. B. tak zaplanowali nocleg. C. nagle poczuli zmęczenie. D. nie mieli pieniędzy na nocleg.	<i>wskazać przyczyny określonego zachowania podróżnych</i>
Łatwość zadania: 0,95 95% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 14. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	80	łatwa
2	bardzo niski	15 – 19	90	bardzo łatwa
3	niski	20 – 24	93	bardzo łatwa
4	niżej średni	25 – 29	94	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	96	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	97	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	98	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	98	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	99	bardzo łatwa

Komentarz

Do tej pory w arkuszach egzaminacyjnych zadania sprawdzające umiejętności z zakresu odnajdywania i interpretowania związków przyczynowo-skutkowych związane były z zagadnieniami historycznymi. Na ogół uczniowie jedynie dostrzegali przyczyny lub skutki jakiegoś wydarzenia przywoływanego w tekście. Odnajdywanie związków przyczynowo-skutkowych odnosiło się zatem głównie do pracy z tekstem publicystycznym lub popularnonaukowym. W tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym po raz pierwszy pojawiły się zadania, które sprawdzały umiejętność wskazywania przyczyn wydarzeń przedstawionych w tekście literackim.

Sprawdzana za pomocą zadania 14. umiejętność wskazywania przyczyny określonego zachowania podróżnych okazała się łatwa (vide: uczniowie z najniższymi wynikami) i bardzo łatwa dla gimnazjalistów. Warto dokonać analizy sytuacji zadaniowej, która zapewniła tak wielu gimnazjalistom sukces, czyli otrzymanie 1 punktu. Porównanie dystraktorów z treścią bajki A. Fredry pozwala zauważyć, że tylko prawidłowa odpowiedź odnosiła się do informacji zamieszczonych w utworze (już w jednym z pierwszych wersów). Pozostałe odpowiedzi mogą być jedynie efektem nadinterpretacji treści tekstu III. Rozwiązujący zadanie 14. po lekturze bajki nie uzyskiwał żadnych informacji, które uzasadniałyby wskazanie odpowiedzi B, C lub D. Wybór prawidłowej odpowiedzi był zatem oczywisty i to mogło stanowić przyczynę dla której nawet w grupie z najwyższymi wynikami znalazły się osoby niepotrafiące dokonać wyboru prawidłowej odpowiedzi i na siłę rozwiązujący zadanie nie poprzez wyszukanie informacji o przyczynie zachowania podróżnych, ale poprzez błędną interpretację opisanych faktów.

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 15. (0-1) Podróźni nie przetrwali noclegu w lesie, gdyż A. nie mieli nic do jedzenia i picia. B. nie przewidzieli narastającego chłodu. C. nie wiedzieli, co robić w zaistniałej sytuacji. ☒ D. nie podjęli niezbędnych działań i zasnęli.	<i>wskazać przyczyny zdarzenia opisanego w tekście</i>
Łatwość zadania: 0,92 92% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 15. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	55	umiarkowanie trudna
2	bardzo niski	15 – 19	75	łatwa
3	niski	20 – 24	85	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	91	bardzo łatwa
5	średni	30 – 34	96	bardzo łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	98	bardzo łatwa
7	wysoki	39 – 41	99	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	100	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	100	bardzo łatwa

Komentarz

W zadaniu 15. uczniowie ponownie musieli wykazać się umiejętnością wskazania przyczyny, ale tym razem nie postępowania bohaterów, lecz zdarzenia wymienionego w tekście. Zdarzenie to stanowiło konsekwencję działań postaci, dlatego, aby dokonać świadomego wyboru prawidłowej odpowiedzi, uczniowie powinni zapoznać się dokładnie z treścią bajki. Być może wymóg dokładnej analizy utworu stanowił przyczynę, z powodu której dla uczniów z najniższymi wynikami wskazanie przyczyny zdarzenia opisanego w tekście okazało się umiarkowanie trudne. Tylko 55% gimnazjalistów z tej grupy otrzymała 1 punkt za rozwiązanie zadania 15.

Warto zwrócić uwagę, że wszyscy ci z przystępujących do egzaminu, którzy uzyskali wynik bardzo wysoki i najwyższy wskazali prawidłową odpowiedź. Zadanie więc dobrze różnicowało uczniów pod względem stopnia opanowania umiejętności, pomimo że okazało się bardzo łatwe dla większości gimnazjalistów przystępujących do egzaminu.

Umiejętności z zakresu dostrzegania i analizowania kontekstów niezbędnych do interpretacji tekstów kultury (standard I/6)

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 12. (0-1) Autor <i>Krotochwili</i>, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu jest znany przede wszystkim jako</p> <p>A. bajkopisarz epoki starożytnej. B. szesnastowieczny dramaturg. ☒ C. malarz przełomu XV i XVI wieku. D. malarz przełomu XVI i XVII wieku.</p>	<p><i>przywołać kontekst historyczny niezbędny do odczytania dzieła literackiego</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,48 49% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 12. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	18	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	27	trudna
3	niski	20 – 24	36	trudna
4	niżej średni	25 – 29	44	trudna
5	średni	30 – 34	50	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	55	umiarkowanie trudna
7	wysoki	39 – 41	60	umiarkowanie trudna
8	bardzo wysoki	42 – 44	64	umiarkowanie trudna
9	najwyższy	45 – 50	73	łatwa

Komentarz

Zadania sprawdzające umiejętność wykorzystania zdobywanych na poszczególnych przedmiotach wiadomości są najczęściej trudne lub umiarkowanie trudne w zależności od zakresu i stopnia szczegółowości wymaganej wiedzy. Dokonując analizy poniższej tabeli, można zauważyć, że wraz ze wzrostem wyników z całego testu wzrasta również rozwiązywalność zadania 12. Nawet dla uczniów z bardzo wysokimi wynikami określenie, jako kto jest przede wszystkim znany Leonardo da Vinci, okazało się umiarkowanie trudne, czyli ponad 30% przystępujących do egzaminu i kończących go z wynikami bardzo wysokimi w części humanistycznej nie potrafiło wskazać prawidłowej odpowiedzi. W grupie uczniów z najwyższymi wynikami aż 27% nie potrafiło wybrać właściwej odpowiedzi, pomimo że postać Leonarda da Vinci jest jedną z najbardziej znanych w kulturze światowej.

Zestawienie zadań sprawdzających orientację uczniów w dorobku cywilizacyjnym świata na podstawie przywoływanych wiadomości w poprzednich latach świadczy o dużym zróżnicowaniu opanowania wyżej wymienionej umiejętności. Zadanie 14. z 2004 r. znalazło się w grupie łatwych dla przystępujących do egzaminu, natomiast zadanie 14. z 2002 okazało się trudne dla przystępujących wówczas do egzaminu. Warto porównać obie sytuacje zadaniowe. Okazuje się, że podstawowa różnica jest spowodowana stopniem ogólności wymagań wynikających z konstrukcji zadania. W przypadku zadania z 2002 r. uczniowie musieli przywołać konkretne wiadomości zdobywane podczas lekcji historii. W 2004 r. zadanie sprawdzające umiejętność z zakresu dostrzegania kontekstów niezbędnych do interpretacji tekstów kultury (dzieła plastycznego) wymagało jedynie ogólnej wiedzy na temat cech kultur przywołanych w proponowanych odpowiedziach. Uczniowie mogli zidentyfikować elementy charakterystyczne dla tej kultury na podstawie innych dzieł plastycznych, filmów fabularnych i popularnonaukowych, ilustracji książkowych (w tym również podręcznikowych). Dlatego też wskazanie prawidłowej odpowiedzi do zadania 14. z 2004 r. nie przysporzyło uczniom trudności, a umiejętność dostrzegania kontekstów okazała się bardzo łatwa dla uczniów.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2002 – *Lądy archeologów*

Zadanie 14. (0 – 1)

Potęga starożytnej Grecji opierała się na:

- A. rolnictwie i hodowli,
- B. dyplomacji,
- C. kolonizacji i handlu,
- D. sztuce.

W OKE w Krakowie 27% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 14. (0-1)

Ubiory oraz wnętrza są zgodne z kanonami mody

- A. dworskiej.
- B. rycerskiej.
- C. plebejskiej.
- D. mieszczańskiej.

W OKE w Krakowie 91% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 19. (0-1) Prezentowana praca mogła powstać najwcześniej w roku A. 1989. B. 1990. ☒ C. 2004. D. 2005.	<i>przywołać kontekst historyczny niezbędny do odczytania dzieła plastycznego</i>
Łatwość zadania: 0,73 72% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 19. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	44	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	56	umiarkowanie trudna
3	niski	20 – 24	63	umiarkowanie trudna
4	niżej średni	25 – 29	68	umiarkowanie trudna
5	średni	30 – 34	74	łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	79	łatwa
7	wysoki	39 – 41	84	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	88	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	92	bardzo łatwa

Komentarz

Zadanie dotyczyło wiadomości z najnowszej historii Polski. Uczniowie mogli więc przywołać informacje uzyskiwane nie tylko na zajęciach wiedzy o społeczeństwie czy lekcji wychowawczych, ale także z doniesień medialnych. Mogli także skorzystać z domowych dyskusji wokół problemu przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej. Na pewno łatwiej było wskazać prawidłową odpowiedź tym z przystępujących do egzaminu, którzy mieli wyższą świadomość obywatelską i szersze zaplecze kulturowe rodzinnego domu. Być może dlatego zadanie okazało się trudne dla uczniów z najniższymi wynikami. Dopiero Ci, którzy osiągnęli wyniki średnie i powyżej średnich, nie mieli trudności ze wskazaniem prawidłowej odpowiedzi.

Porównanie zadań dotyczących jednego z podstawowych problemów rozważanych na lekcjach historii, czyli rozpoznawania miejsca człowieka w czasie, pozwala na sformułowanie kolejnych wniosków. Podobne zadania nie przysparzają uczniom wielu kłopotów. Warto jednak zauważyć, że jeżeli uczeń może przywołać podczas ich rozwiązywania wiadomości uzyskane z innych źródeł, sytuacja zadaniowa staje się dla uczniów łatwiejsza. Na przykład łatwiejsze dla gimnazjalistów okazało się zadanie 1. z 2005 r., ponieważ w tekście, na podstawie którego zostało skonstruowane, uczniowie mogli wyszukać szereg informacji kojarzących się z odpowiednią epoką. Trudniejsze natomiast było zadanie 11. z 2004 r., ponieważ wymagało przywołania konkretnych wiadomości. Uczeń wprawdzie mógł zetknąć się niejednokrotnie z pojęciem *okupacja* w rzeczywistości pozaszkolnej, jednak ramy czasowe dotyczące tego zjawiska gimnazjaliści poznawali przede wszystkim na lekcjach historii. Brak systematyczności mógł być powodem, dla którego trudno było umieścić okupację przystępującym do egzaminu w historycznej chronologii, tym bardziej, że tematyka II wojny światowej dla młodych ludzi kończących gimnazjum w XXI wieku jest odległa czasowo.

Zadania o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 11. (0-1)

Za czasów okupacji hitlerowskiej buty z cholewami oznaczały sympatyzowanie z podziemnymi organizacjami.

Wyraz *okupacja* użyty w powyższym zdaniu odnosi się do okresu

- A. 1914-1918.
- B. 1939-1945.
- C. 1945-1956.
- D. 1968-1989.

W OKE w Krakowie 69% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2005 – *Plemiona Europy*

Zadanie 1. (0-1)

Autor Tekstu I pisze o Europie

- A. współczesnej.   B. średniowiecznej.   C. renesansowej.   D. oświeceniowej.

W OKE w Krakowie 77% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Zadania	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 20. (0-1) Wskaż szereg, w którym fakty historyczne zapisano chronologicznie.</p> <p>☐ A. Obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, przystąpienie Polski do NATO, wejście Polski do Unii Europejskiej.</p> <p>B. Zburzenie muru berlińskiego, obrady Okrągłego Stołu, wejście Polski do Unii Europejskiej, przystąpienie Polski do NATO.</p> <p>C. Wejście Polski do Unii Europejskiej, obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, przystąpienie Polski do NATO.</p> <p>D. Przystąpienie Polski do NATO, obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, wejście Polski do Unii Europejskiej.</p>	<p><i>wskazać uporządkowany chronologicznie szereg wydarzeń</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,81 82% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie wskazało prawidłową odpowiedź.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 20. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy wskazali prawidłową odpowiedź	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	38	trudna
2	bardzo niski	15 – 19	62	umiarkowanie trudna
3	niski	20 – 24	74	łatwa
4	niżej średni	25 – 29	81	łatwa
5	średni	30 – 34	86	łatwa
6	wyżej średni	35 – 38	88	łatwa
7	wysoki	39 – 41	91	bardzo łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	92	bardzo łatwa
9	najwyższy	45 – 50	95	bardzo łatwa

Komentarz

Zadanie 20. nawiązywało także do wiadomości z najnowszych dziejów Polski. O ile uczniowie mogli nie pamiętać chronologicznych zależności między obradami okrągłego stołu i zburzeniem muru berlińskiego, o tyle na pewno w ich życiowe doświadczenie wpisują się przystąpienie Polski do NATO i wejście naszego kraju do Unii Europejskiej. Wybieralność odpowiedzi świadczy o tym, że oba wydarzenia stanowiły dla uczniów punkty odniesienia

podczas analizowania proponowanych odpowiedzi. Najczęściej bowiem obok prawidłowego stwierdzenia uczniowie za właściwe uznawali to, w którym relacje chronologiczne między przystąpieniem Polski do NATO a wejściem do Unii Europejskiej zostały zachowane. Dlatego najbardziej atrakcyjną dla gimnazjalistów (obok poprawnej) była odpowiedź D.

Zadanie 20. okazało się trudne i umiarkowanie trudne tylko dla uczniów z najniższymi i bardzo niskimi wynikami. Wskazanie uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń było bardzo łatwe dla tych, którzy z całego testu osiągnęli wyniki wysokie, bardzo wysokie i najwyższe, choć i w tej grupie niektórzy uczniowie nie wskazali właściwej odpowiedzi. Warto zwrócić uwagę, że wśród uczniów z najwyższymi wynikami 5% miało problemy z trafnym wyborem, czyli 5% uczniów z najwyższymi wynikami nie zna kolejności wydarzeń z najnowszych dziejów Polski.

Wskazywanie wydarzeń uporządkowanych chronologicznie było po raz pierwszy sprawdzane na egzaminie zewnętrznym, co jest tym godniejsze uwagi, że zadanie 20. nawiązywało do rozpoznawania miejsca człowieka w czasie historycznym oraz do analizowania zjawisk za pomocą podstawowej kategorii historycznej, czyli czasu.

ZADANIA OTWARTE

I obszar standardów

Umiejętności z zakresu odczytywania tekstów na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym (standard I/1)

Zadanie		Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 21. (0-1) Uzupełnij tabelę, wpisując numery odpowiednich wersów utworu Aleksandra Fredry <i>Trzeba by</i>.		<i>dostrzec wskazane elementy kompozycji bajki</i>
Element kompozycji	Numery wersów	
Wstęp: przedstawienie okoliczności zdarzenia		
Rozwinięcie: prezentacja postaw i zachowań bohaterów		
Zakończenie: ukazanie konsekwencji postawy bohaterów		
Morał: pouczenie wynikające z bajki		
Łatwość zadania: 0,25 26% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie udzieliło poprawnej odpowiedzi.		

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 21. z uwzględnieniem skali staninowej

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	0,1	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	0,2	bardzo trudna
3	niski	20 – 24	0,5	bardzo trudna
4	niżej średni	25 – 29	11	bardzo trudna
5	średni	30 – 34	21	trudna
6	wyżej średni	35 – 38	35	trudna
7	wysoki	39 – 41	49	trudna
8	bardzo wysoki	42 – 44	61	umiarkowanie trudna
9	najwyższy	45 – 50	78	łatwa

Komentarz

Zadanie wymagające umiejętności dekomponowania wypowiedzi innego autora podczas egzaminu pojawiło się po raz pierwszy. Tekst, w którym uczniowie w celu uzyskania punktu musieli wskazać wstęp, rozwinięcie, zakończenie i morał, był utworem wierszowanym, narracyjnym, opisującym pewne zdarzenie. Stąd dekomponowanie bajki Fredry wymagało wskazania wersów, w których: przedstawiono okoliczności zdarzenia, zaprezentowano postawy i zachowania bohaterów, ukazano konsekwencję ich postępowania oraz sformułowano uogólniające pouczenie płynące z opisanej sytuacji. Być może fakt, że po raz pierwszy w ten sposób sprawdzano umiejętność odczytywania tekstu literackiego, sprawił, że zadanie okazało się trudne dla przystępujących do egzaminu. Tylko 21% uczniów z wynikiem średnim potrafiło udzielić poprawnej odpowiedzi. Wymagania określone w treści zadania były łatwe tylko dla tych, którzy z egzaminu w części humanistycznej uzyskali wynik najwyższy, ale i w tej grupie uczniów co piąty gimnazjalista nie potrafił odpowiednio dekomponować bajki. W grupie uczniów w wynikami bardzo wysokimi czynności tej z powodzeniem nie wykonało 40% gimnazjalistów. Co drugi uczeń kończący III etap edukacji z wynikami wysokimi z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego otrzymał 0 punktów za realizację tego zadania.

Warto porównać wyniki związane z funkcjonowaniem tego zadania ze znajomością zasad dotyczących komponowania własnej wypowiedzi. Okazuje się, że umiejętność stosowania zasad kompozycji jest łatwiejsza dla uczniów (okazała się umiarkowanie trudna w grupie z wynikami niżej średnimi, a bardzo łatwa w grupach z wynikami wysokimi, bardzo wysokimi i najwyższymi), czyli gimnazjaliści w sposób mechaniczny potrafią zastosować kompozycję danej formy wypowiedzi, nie umieją natomiast wydzielić podstawowych części w czytanej treści, dokonując odpowiedniej analizy. Obserwacje te mogą świadczyć o tym, że w niektórych szkołach zbyt mało czasu przeznaczono na analizę omawianych utworów lub (i) w sposób mechaniczny nauczono uczniów kompozycji obowiązujących ich form wypowiedzi. Do wysnucia takich wniosków uprawnia obserwacja dokonana podczas oceniania prac: w przypadku 2 szkół egzaminatorzy skierowali wnioski o unieważnienie prac egzaminacyjnych uczniów, ponieważ użyto w nich takich samych lub bardzo podobnych sformułowań we wstępach i zakończeniach rozprawek. Opisane powyżej zjawisko można

było zaobserwować w całych klasach, a nie tylko u pojedynczych uczniów. Być może niska ocena możliwości gimnazjalistów skłoniła nauczycieli do zastosowania tego typu metod kształcenia umiejętności tworzenia własnego tekstu. Warto jednak pamiętać, że sama znajomość sformułowań (zwrotów i wyrażeń) nie jest podstawową umiejętnością pozwalającą na sformułowanie wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym. Kształcenie umiejętności logicznego i konsekwentnego rozumowania jest o wiele istotniejsze i przygotowuje również ucznia do innych działań i czynności związanych z realizacją wymagań edukacji humanistycznej – w tym także do analizowania czytanych tekstów, polegających na przykład na dekomponowaniu wypowiedzi innego autora.

Umiejętność interpretacji tekstów kultury (standard I/2)

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 24. (0-2)</p> <p>Wymień wady i zalety kupca z <i>Krotochwili</i>, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu Leonarda da Vinci.</p> <p>wady: .....</p> <p>zalety: .....</p>	<p><i>zinterpretować tekst, wskazując wady i zalety bohatera</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,37 40% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie udzieliło poprawnej odpowiedzi.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 24. z uwzględnieniem skali staninowej –
1. kryterium: wskazanie wad

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	0,6	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	16	bardzo trudna
3	niski	20 – 24	28	trudna
4	niżej średni	25 – 29	40	trudna
5	średni	30 – 34	52	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	62	umiarkowanie trudna
7	wysoki	39 – 41	72	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	80	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	88	łatwa

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 24. z uwzględnieniem skali staninowej –
2. kryterium: wskazanie zalet

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	0,1	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	0,3	bardzo trudna
3	niski	20 – 24	0,6	bardzo trudna
4	niżej średni	25 – 29	13	bardzo trudna
5	średni	30 – 34	21	trudna
6	wyżej średni	35 – 38	32	trudna
7	wysoki	39 – 41	44	trudna
8	bardzo wysoki	42 – 44	56	umiarkowanie trudna
9	najwyższy	45 – 50	72	łatwa

Komentarz

Poprawną realizację zadania utrudniał jego kontekst. Zadanie zostało skonstruowane do tekstu Leonarda da Vinci w przekładzie Leopolda Staffa. Uczniowie, czytając krotchwile, musieli pokonać wysoko ustawioną barierę semantyczną, dotyczącą zarówno zakresu znaczeniowego słownictwa, jak i użytych konstrukcji składniowych. Dodatkowym utrudnieniem był fakt, że z treści krotchwili należało wywnioskować wady i zalety wskazanego w poleceniu bohatera. W przypadku wad działanie było o tyle ułatwione, że jedna z nich została w tekście podana wprost. Rozumowanie uczniów ograniczało się zatem do wysnucia wniosków z podanych informacji dotyczących drugiej wady. W przypadku zalet uczniowie musieli dokonać złożonego rozumowania, ponieważ w tekście II żadnych dodatnich cech wprost nie wymieniono. Ci, którzy udzielili poprawnych odpowiedzi, wyciągali wnioski z opisanego zachowania bohatera, a następnie szukali odpowiedników leksykalnych, za pomocą których można nazwać zaobserwowane zjawiska.

Różnicę stopnia trudności między uzyskaniem 1. i 2. punktu obrazują powyższe tabele. O ile w przypadku 1. kryterium 1 punkt uzyskał już co drugi uczeń z wynikiem średnim z części humanistycznej, o tyle w przypadku 2. kryterium punkt uzyskiwał co drugi uczeń, ale z wynikiem bardzo wysokim. Pierwszego punktu nie udało się uzyskać 12% uczniów z najwyższym wynikiem, natomiast drugiego 28% gimnazjalistów, którzy otrzymali wynik najwyższy z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Rozwiązywalność tego zadania dla uczniów z najniższymi wynikami jest bliska 0. Warto zwrócić uwagę, że młody człowiek kończący III etap edukacji miał duże problemy z rozumowaniem w zakresie podania nie tylko zalet, ale i wad kupca (umiejętność ta okazała się łatwa dopiero dla uczniów z wysokimi wynikami). Podobna uwaga powinna zaniepokoić nauczycieli-polonistów, ponieważ takie funkcjonowanie zadania może świadczyć o kłopotach ze zrozumieniem czytanego tekstu, czyli z umiejętnością stanowiącą podstawę edukacji nie tylko humanistycznej.

Powyzsza hipoteza okazuje się ważna po dokonaniu porównania funkcjonowania zadań otwartych sprawdzających umiejętność interpretowania tekstu z poprzednich sesji egzaminacyjnych. Dwa polecenia – z 2003 i 2005 r. – dotyczyły umiejętności interpretacji

wiersza. Wydawałoby się, że okażą się one trudniejsze dla przystępujących do egzaminu. Rozumowanie, które musiał przeprowadzić uczeń, aby sformułować poprawną odpowiedź, w przypadku tych zadań, wymagało uwzględnienia danych zawartych w tekście, jednak rozwiązujący je gimnazjaliści mogli w większym stopniu przywołać własne odczucia związane z odbiorem przytoczonych utworów i sformułować trafny wniosek na podstawie ogólnego wrażenia odniesionego po lekturze utworów. W mniejszym stopniu o uzyskaniu punktu decydowała dokładna analiza zawartych w wierszach informacji. Dlatego zadania te okazały się łatwe dla przystępujących do egzaminu gimnazjalistów. Dodatkowym czynnikiem decydującym o większej łatwości zadań był fakt, że maksymalnie uczniowie za tę samą czynność mogli otrzymać 1 punkt. W przypadku tegorocznego egzaminu rozumowanie musiało zostać powtórzone, przy czym, jak już wcześniej wspomniano, powtórne wykonanie czynności wymagało większej sprawności w zakresie ukierunkowanej analizy tekstu i bardziej złożonego rozumowania.

Zadania otwarte o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2003 – *W teatrze świata*

Zadanie 24. (0-1)

Jaki jest nastrój trzeciej zwrotki?

W OKE w Krakowie 74% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

2005 – *Plemiona Europy*

Zadanie 22. (0-1)

W jakiej roli występuje ojciec?

W OKE w Krakowie 72% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

Umiejętność wyszukiwania informacji zawartych w różnych tekstach kultury
(standard I/3)

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 23. (0-2) Cytując odpowiednie fragmenty Tekstu IV, podaj warunki, jakie – zdaniem autora – powinny spełniać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pouczający śmiech – • „zbawienny” żart – 	<p><i>wskazać cechy pouczającego śmiechu i „zbawiennego” żartu</i></p>
<p>Łatwość zadania: 0,53 53% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie udzieliło poprawnej odpowiedzi.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 23. z uwzględnieniem skali staninowej –
1. kryterium: przytoczenie fragmentu podającego warunek *pouczającego śmiechu*

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	0,2	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	0,7	bardzo trudna
3	niski	20 – 24	17	bardzo trudna
4	niżej średni	25 – 29	33	trudna
5	średni	30 – 34	51	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	68	umiarkowanie trudna
7	wysoki	39 – 41	80	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	87	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	93	bardzo łatwa

Interpretacja wskaźnika łatwości zadania 23. z uwzględnieniem skali staninowej –
2. kryterium: przytoczenie fragmentu podającego warunek „zbawiennego” żartu

Stanin	Nazwa	Wyniki uczniów	Procent uczniów, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów
1	najniższy	0 – 14	15	bardzo trudna
2	bardzo niski	15 – 19	23	trudna
3	niski	20 – 24	34	trudna
4	niżej średni	25 – 29	47	trudna
5	średni	30 – 34	60	umiarkowanie trudna
6	wyżej średni	35 – 38	73	łatwa
7	wysoki	39 – 41	81	łatwa
8	bardzo wysoki	42 – 44	86	łatwa
9	najwyższy	45 – 50	93	bardzo łatwa

Komentarz

Wyszukiwanie informacji jest podstawową umiejętnością potrzebną w życiu. Równocześnie nie można jej poprawnie zrealizować, jeżeli nie został poprawnie zrozumiany czytany tekst. Ponieważ jest to jedna z podstawowych umiejętności, w potocznych wyobrażeniach dotyczących osiągnięć uczniów kończących III etap edukacji uchodzi za umiejętność stosunkowo łatwą. Mając do wyboru inne – ważniejsze z perspektywy kształcenia humanistycznego umiejętności – konstruktorzy testów dość rzadko zamieszczają w testach egzaminacyjnych zadania otwarte sprawdzające poziom opanowania tej umiejętności. Tylko w 2004 r. w teście egzaminacyjnym z przedmiotów humanistycznych znalazło się zadanie sprawdzające tę umiejętność w odniesieniu do tekstu literackiego, podobnie jak w tym roku, wierszowanego. Odmienność sytuacji zadaniowej polegała przede wszystkim na tym, że za realizację zadania z 2004 r. uczeń mógł otrzymać 1 punkt, a w 2006 r. – 2 punkty. Warto jednak zwrócić uwagę na podobieństwo funkcjonowania tych dwóch zadań. Zarówno w 2004 r., jak i w 2006 r., umiejętność wyszukiwania informacji w wierszowanym tekście literackim okazała się umiarkowanie trudna dla przystępujących do egzaminu – mniej więcej co drugi gimnazjalista nie potrafił udzielić poprawnej odpowiedzi.

Zadania otwarte o podobnych wymaganiach w poprzednich sesjach egzaminacyjnych

2004 – *Moda ma swoją historię*

Zadanie 21.(0-1)

Wymień cztery obszary życia, które objęła moda na francuszczyźnie.

W OKE w Krakowie 51% przystępujących do części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego wskazało prawidłową odpowiedź.

OBSZAR II

Tworzenie własnego tekstu

Dokonywanie celowych operacji na tekście

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
Zadanie 22. (0-4) Streść w 3 – 4 zdaniach utwór Aleksandra Fredry <i>Trzeba by</i> .	<ul style="list-style-type: none"> • wybrać najważniejsze informacje (standard II/7) • pisać zwięźle (standard II/7) • tworzyć tekst spójny, logicznie uporządkowany (standard II/4) • przekazywać myśli w sposób jasny, poprawny pod względem językowym (standard II/1)
Łatwość zadania: 0,56 60% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie poprawnie zrealizowało zadanie.	

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 22. z uwzględnieniem skali staninowej

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 1.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1.	0,5	19	32	43	52	60	67	73	81
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa
Kryterium 2.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 2.	12	33	50	62	69	75	80	85	90
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 3.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 3.	10	32	52	66	76	83	88	92	96
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 4.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 4.	0,3	10	18	26	37	50	63	76	89
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa

Komentarz

Po raz pierwszy sprawdzanie umiejętności z zakresu II obszaru standardów dotyczyło w tak szerokim zakresie dokonywania celowych operacji na czytany tekście. Pomimo braku wcześniejszych wzorów, zadanie okazało się umiarkowanie trudne dla przystępujących do egzaminu. Warto jednak dokonać szczegółowej analizy funkcjonowania poszczególnych kryteriów w kontekście wyników uczniów.

Jedną z trudniejszych umiejętności był wybór najistotniejszych informacji. Kryterium to okazało się łatwe do zrealizowania tylko dla tych, którzy osiągnęli wyniki bardzo wysokie i najwyższe z całego testu. Jego realizacja wymagała w pierwszej kolejności dokładnego zapoznania się z tekstem bajki Fredry oraz przeanalizowania jej pod kątem zakresu selekcji informacji. 19% gimnazjalistów z wynikami najwyższymi oraz 27% przystępujących do egzaminu, którzy w części humanistycznej osiągnęli wyniki bardzo wysokie, nie potrafiło poprawnie wyselekcjonować najistotniejszych informacji. Funkcjonowanie drugiego kryterium pozwala dokonać obserwacji, że jedną z przyczyn kłopotów z odpowiednim uporządkowaniem treści bajki Fredry mógł być brak znajomości zasad streszczania czytanego tekstu i przywołanie informacji mniej istotnych dla zrozumienia tekstu III.

Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 3. zwraca uwagę na ważkość odpowiedniego, logicznego uporządkowania informacji, zwłaszcza w relacjach przyczynowo-skutkowych. Uczniowie potrafią wskazać przyczyny wydarzeń, o czym świadczy funkcjonowanie zadań zamkniętych sprawdzających umiejętności opisane w standardzie I/5, mają jednak problemy z ich uwzględnieniem w obrębie własnego tekstu. Dodatkowym utrudnieniem z pewnością był tu wymóg zwięzłego ujęcia treści bajki i konieczność przełożenia wypowiedzi zapisanej wierszem na tekst zapisany prozą. Warto jednak zauważyć, że już co drugi uczeń z wynikiem niskim z całego egzaminu potrafił poprawnie zrealizować kryterium dotyczące spójności wypowiedzi.

Ciekawe wnioski można wysnuć, porównując funkcjonowanie pierwszego i ostatniego kryterium. Wprawdzie umiejętności doboru informacji i poprawności zapisu są bardzo trudne dla uczniów z najniższymi i bardzo niskimi wynikami oraz łatwe dla tych, którzy osiągnęli wyniki bardzo wysokie i najwyższe, jednak odsetek poprawnie realizujących wskazane kryteria różni się w interesujący sposób. W grupie z najniższymi i bardzo niskimi wynikami więcej było gimnazjalistów, którzy radzili sobie z doбором najistotniejszych informacji niż tych zachowujących poprawność językową. Odwrotna sytuacja wystąpiła wśród przystępujących do egzaminu w części humanistycznej i uzyskujących bardzo wysokie oraz najwyższe wyniki. Okazuje się, że w tych dwóch grupach większej liczbie uczniów udało się zachować poprawność językową niż trafnie wybrać informacje. Nasuwa to wniosek, który wydaje się oczywisty, ale ważny z punktu widzenia planowania działań dydaktycznych – że niepowodzenia egzaminacyjne w zakresie zachowania poprawności językowej zależą od:

- samodyscypliny egzaminowanych,
- dostępu do kultury,
- kontaktu z wypowiedziami o charakterze literackim,
- zaplecza kulturowego młodego człowieka związanego z domem rodzinnym oraz środowiskiem rówieśniczym.

Tworzenie tekstu użytkowego

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 25. (0-5)</p> <p>Napisz ogłoszenie o konkursie na rysunek satyryczny, którego tematyka będzie dotyczyła życia szkoły.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>redagować tekst na zadany temat, zachowując wymogi typowe dla ogłoszenia (standard II/3)</i> • <i>tworzyć tekst dostosowany do sytuacji komunikacyjnej (standard II/3)</i> • <i>tworzyć tekst spójny i zwięzły (standard II/4)</i> • <i>przestrzegać poprawności językowej i stylistycznej (standard II/1)</i> • <i>przestrzegać zasad ortografii i interpunkcji (standard II/1)</i>
<p>Łatwość zadania 0,73 78% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie poprawnie zrealizowało zadanie.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 25. z uwzględnieniem skali staninowej

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 1a.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1a.	17	35	48	59	68	76	82	87	92
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 1b.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1b.	64	86	91	94	95	96	97	98	99

	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 2.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 2.	55	82	90	94	97	98	98	99	100
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 3.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 3.	13	27	37	46	55	65	76	85	93
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 4.	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 4.	17	32	42	51	60	69	78	85	92
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa

Komentarz

W zadaniach dotyczących realizacji form użytkowych bardzo ważną kwestią jest dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej. Opanowanie tej umiejętności umożliwi uczniom poprawną realizację tematu. Istotne w tym przypadku jest właściwe rozpoznanie sytuacji komunikacyjnej określonej w treści zadania. Uczniowie w pierwszej kolejności uzyskiwali informację, że wymagane jest sformułowanie ogłoszenia. Dlatego też powinni w swej wypowiedzi uwzględnić organizatora oraz miejsce i termin nadsyłania prac lub rozstrzygnięcia konkursu. W swej wypowiedzi musieli także uwzględnić, czego dotyczy ogłoszenie. Taką informację uzyskiwali bezpośrednio w treści polecenia. Zdaniem uczniów było w tym przypadku wyselekcjonowanie informacji umożliwiającej realizację tematu. Nie mogli powiadomić o jakimkolwiek konkursie, ale o konkretnym: na rysunek satyryczny, którego tematyka będzie dotyczyła życia szkoły. Warto zwrócić uwagę, że mogły zaistnieć dwie główne przyczyny egzaminacyjnego niepowodzenia uczniów: albo przystępujący do egzaminu nie znali wyróżników formalnych charakterystycznych dla tej formy wypowiedzi albo niedokładnie zapoznali się z treścią zadania i pomijali istotne informacje dotyczące celu formułowania ogłoszenia. Dane zamieszczone w powyższej tabeli pozwalają zaobserwować, że umiejętność dostosowania formy wypowiedzi do określonej w poleceniu sytuacji komunikacyjnej okazała się łatwa dopiero dla uczniów z wynikiem wyżej średnim, a bardzo trudna była dla tych, którzy uzyskali najniższy wynik z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego. Tymczasem realizacja tej formy wypowiedzi jest ważną umiejętnością związaną z funkcjonowaniem w życiu codziennym.

Na podstawie danych zamieszczonych w powyższej tabeli można stwierdzić, że łatwiejszą umiejętnością jest odpowiedni dobór środków językowych i sformułowanie spójnej, krótkiej wypowiedzi. Problemem w odniesieniu do pierwszego kryterium jest na pewno kwestia funkcjonalności wypowiedzi ucznia. Uczeń powinien zadać sobie pytanie: na ile spójna wypowiedź z użyciem trafnie dobranych środków językowych pozwoli odbiorcy uzyskać niezbędne informacje?

Trafny dobór środków językowych perswazyjnych lub sprawiających, że wypowiedź ma charakter informacyjny, niestety, nie jest proporcjonalna do zachowania poprawności językowej. Warto zwrócić uwagę, że świadome posługiwanie się językiem, zrealizowanie norm poprawności jest łatwe dopiero dla tych, którzy z całego testu osiągnęli wysokie wyniki, a bardzo łatwe dla tych z najwyższymi wynikami. Podobnie, dużą trudnością dla gimnazjalistów – zwłaszcza tych z najniższymi i niskimi wynikami – jest przestrzeganie reguł ortografii i interpunkcji. Dopiero uczniowie z wynikami wysokimi, bardzo wysokimi i najwyższymi są w stanie sformułować wypowiedź poprawną pod względem zapisu.

Warto również zwrócić uwagę, że ogłoszenie było po raz pierwszy na ogólnopolskim egzaminie zewnętrznym. Pomimo tego, uczniowie zrealizowali zadanie 25. na poziomie zadowalającym – ponad 70% gimnazjalistów poprawnie wykonało polecenie. Warto również zauważyć, że na terenie objętym działalnością OKE w Krakowie tylko 22% uczniów nie sformułowało poprawnie ogłoszenia. Być może przyczyną, dla której zadanie to okazało się nieco łatwiejsze dla uczniów z okręgu OKE w Krakowie była obecność tej formy wypowiedzi w próbnym arkuszu egzaminacyjnym *Szczęśliwe chwile, szczęśliwe czasy*.

Redagowanie rozprawki

Zadanie	Sprawdzano, czy uczeń umie
<p>Zadanie 26. (0-16) Napisz rozprawkę, w której uzasadnisz, że śmiech niekiedy może być nauką. Odwołaj się do przykładów z literatury lub filmu, ewentualnie z obu tych dziedzin.</p> <p>Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>pisać na temat (standard II/4)</i> • <i>dobierać informacje (standard II/3)</i> • <i>posłużyć się przykładami w funkcji argumentacyjnej (standard II/5)</i> • <i>syntetyzować informacje w celu podsumowania rozważań (standard II/6)</i> • <i>stosować zasady typowe dla kompozycji budowanej wypowiedzi (standard II/4)</i> • <i>zredagować tekst spójny (standard II/4)</i> • <i>zredagować tekst logicznie uporządkowany (standard II/4)</i> • <i>pisać poprawnie pod względem językowym (standard II/1)</i> • <i>dostosować styl wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej (standard II/3)</i> • <i>przestrzegać zasad interpunkcji i ortografii (standard II/1)</i>
<p>Łatwość zadania: 0,47 50% gimnazjalistów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej na terenie OKE w Krakowie poprawnie zrealizowało zadanie.</p>	

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 26. – realizacja tematu

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 1a	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1a.	36	65	85	96	99	100	100	100	100
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 1b	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1b.	0,2	10	24	45	65	81	91	96	99
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 1c	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1c.	0	0,2	0,8	19	36	55	72	82	93
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 1d	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1d.	0,1	0,3	10	24	44	64	80	89	96

	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 1e	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1e.	0	0,1	0,2	0,9	21	41	60	75	89
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa
Kryterium 1f	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 1f.	0,6	19	37	55	69	79	86	91	96
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa

Komentarz

Rozprawka jest formą, która bardzo często występuje w teście stanowiącym podstawę do przeprowadzenia egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej. Pomimo to spełnienie wymagań dotyczących realizacji tematu sprawia przystępującym do egzaminu pewne trudności. Ma to zapewne związek z faktem, że wraz z nowym tematem, zmienia się zakres tych wymagań. Realizacja tematu jest ponadto zbiorem kryteriów, w którym bardzo dużo zależy od wyborów zdającego, a zatem od jego przygotowania do wykorzystania posiadanego zasobu wiadomości. Dobór przykładów adekwatnych do tematu, dzięki którym można uzasadnić słuszność przyjętej tezy, to decyzja samego egzaminowanego. Sposób argumentowania również stanowi wybór ucznia. W zależności od predyspozycji przystępującego do egzaminu oraz od stopnia jego przygotowania w trakcie edukacji umiejętności te są realizowane na różnych poziomach.

Tegoroczne wyniki egzaminu gimnazjalnego wskazują, że stworzenie tekstu we fragmentach zgodnego z tematem było łatwe już dla uczniów z niskimi wynikami. Można zatem przyjąć, że większość uczniów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej ogólnie zrozumiało sens tematu. Z realizacją konkretnych wymagań jednak już nie było tak dobrze.

O ile przywołanie pierwszego przykładu okazało się łatwe dla uczniów z wynikiem wyżej średnim i bardzo łatwe dla tych, którzy uzyskali wysokie wyniki, o tyle przedstawienie drugiego przykładu wyraźnie już pokazywało różnice w predyspozycjach gimnazjalistów – łatwe było tylko dla gimnazjalistów z wysokimi i bardzo wysokimi wynikami, a bardzo łatwe tylko dla tych z najwyższymi wynikami. Dobór drugiego przykładu przysporzył wielu trudności uczniom z wynikami niskimi i średnimi.

Warto zwrócić uwagę, że ci sami gimnazjaliści mieli problemy z podsumowaniem swoich rozważań. Sugeruje to, iż w zakresie kształcenia pisania rozprawki (tekstu argumentacyjnego) większą uwagę nauczyciele przywiązują do realizacji wyróżników formalnych, mniejszą do przedstawienia roli konsekwencji rozumowania, której ta forma wypowiedzi wymaga. Stąd uczniowie tracili punkt związany z kryterium podsumowania, ponieważ ten fragment ich wypowiedzi dotyczył tylko jednej z części rozprawki lub w ogóle nie zawierał informacji będących rekapitulacją treści zawartych w wypowiedzi ucznia. Innymi słowy, przystępujący mieli świadomość, że ich tekst powinien mieć wstęp, rozwinięcie i zakończenie, ale nie przeprowadzali logicznego dowodzenia w ramach kompozycyjnych.

Warto również zwrócić uwagę, że bardzo wielu uczniów nie przywoływało konkretnych przykładów, co może świadczyć o braku odpowiedniej analizy polecenia. Niekiedy przystępujący do egzaminu przypominali sobie o konieczności odwołania się do przykładów z literatury lub filmu w ostatnim (ostatnich) fragmentach swej wypowiedzi. Nie udawało im się tym samym uzyskać punktu za uzasadnienie wyboru pierwszego lub drugiego przykładu, ponieważ z uwagi na etap pracy jedynie sygnalizowali związek przywoływanych przykładów z tezą. Taka decyzja dotycząca tworzenia wypowiedzi nierzadko miała wpływ także na sukces w zakresie kompozycji, dlatego że przywołanie przykładów w końcowym fragmencie rozprawki mogło skutkować zaburzeniem logiki lub spójności wypowiedzi.

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 26. – kompozycja

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 2a	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 2a.	0,4	17	40	65	80	88	93	96	98
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 2b	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 2b.	0,6	25	52	78	91	96	98	99	100
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa
Kryterium 2c	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 2c.	0,4	18	42	69	85	93	97	99	100
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	umiarkowanie trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa

Komentarz

Po raz pierwszy w sytuacji egzaminacyjnej wymóg dotyczący trójdzielnej kompozycji tworzonej przez ucznia wypowiedzi połączono z koniecznością graficznego wyróżnienia poszczególnych części, czyli co najmniej wstępu, rozwinięcia i zakończenia. Być może dlatego realizacja pierwszego kryterium z zakresu kompozycji przysporzyła wielu uczniom trudności. Dopiero 80% przystępujących do egzaminu, którzy osiągnęli wyniki wyżej średnie, uzyskało 1 punkt. W grupie ze średnimi wynikami 35% nie udało się poprawnie zrealizować tego wymogu. Trudności z realizacją pierwszego kryterium z zakresu kompozycji mogły także wynikać z opisanych wcześniej problemów z doбором przykładów. Zdarzało się, że uczniowie wysuwali kilka stwierdzeń do udowodnienia, traktując je jako kolejne argumenty, a dopiero w końcowym fragmencie wypowiedzi przywoływali konkretne przykłady. Zaburzało to trójdzielną kompozycję – mimo że czasami uczniowie graficznie wyróżniali ten fragment, który uznawali za wstęp.

O ile łatwiej było zachować uczniom spójność wypowiedzi, o tyle trudniejsze okazało się przeprowadzenie konsekwentnego rozumowania. O 10% było więcej gimnazjalistów z wynikiem średnim, którzy zadbali o spójność wypowiedzi, czyli językowe lub treściowe powiązanie fragmentów wypowiedzi (zdań i akapitów) niż tych, którym udało się przeprowadzić konsekwentne rozumowanie, tzn. w pracach których argumentacja wynikała z przyjętej tezy, a podsumowanie stanowiło rekapitulację wcześniejszych spostrzeżeń.

Warto zauważyć, że uczniowie z najniższymi, bardzo niskimi i niskimi wynikami mieli trudności z realizacją kryteriów dotyczących zachowania kompozycji rozprawki. Dla większości gimnazjalistów z tych grup wynikowych umiejętności związane z zachowaniem zasad typowych dla rozprawki, stworzeniem tekstu spójnego i logicznie uporządkowanego, okazały się bardzo trudne lub trudne. Jedynie co drugi uczeń z niskim wynikiem potrafił stworzyć spójną wypowiedź. Z drugiej strony stworzenie wypowiedzi spójnej, logicznie uporządkowanej okazało się bardzo łatwe dla uczniów z wysokimi, bardzo wysokimi i najwyższymi wynikami. W tej ostatniej grupie 100% uzyskało punkty za dwa ostatnie kryteria dotyczące kompozycji rozprawki.

Egzaminatorzy oceniający prace uczniów nierzadko odnosili wrażenie, że uczniowie zostali przygotowani do realizacji poszczególnych wyróżników formalnych rozprawki. Stosują je mechanicznie (vide: przykład z użyciem określonych, bardzo podobnych, formułek wstępu i zakończenia), ale nie potrafili znanych sobie szablonów wypełnić treścią, czyli posłużyć się konkretnymi przykładami. Realizowali rozprawkę w sposób spontaniczny, intuicyjny, zapominając, że jest to forma wymagająca odpowiedniego uporządkowania treści, konsekwencji rozumowania. Zapomnieli lub nie mieli świadomości, że aby poprawnie zrealizować wyróżniki wypowiedzi nie wystarczy sama „lekkość pióra”, łatwość wypowiedzenia się. Niezbędna jest też łatwość rozumowania. Rozprawki nie można jedynie dobrze czytać. Odbiorca powinien nie tylko pozostawać pod wrażeniem poprawnego i ciekawego doboru środków językowych, ale przede wszystkim musi zostać przekonany za pośrednictwem przyjętego dowodzenia. Konsekwencja rozumowania pomaga w przekonywaniu czytelnika co do słuszności przedstawionych poglądów. W ten sposób można zauważyć zależność między formą i treścią, gdyż w zakresie realizacji tematu bardzo wiele zależy od logicznego układu przywoływanych treści.

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 26. – język i styl

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 3a	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 3a.	0	0,1	0,2	0,5	10	17	30	51	82
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa
Kryterium 3b	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 3b.	0,7	27	54	80	91	95	97	98	99
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa	bardzo łatwa

Komentarz

Przestrzeżenie reguł obowiązujących w języku polskim w zakresie budowania wypowiedzi na poziomie zdania jest bardzo trudne dla gimnazjalistów. Prawdopodobieństwo popełnienia błędu językowego wzrasta wraz z koniecznością realizacji określonej formy wypowiedzi. Im większa dowolność w zakresie doboru środków językowych (list prywatny, opowiadanie)¹, tym prawdopodobieństwo zachowania poprawności językowej większe. Rozprawka jest formą wypowiedzi, w której istnieją określone wymagania dotyczące konstruowania najmniejszych części wypowiedzi. Z uwagi na konsekwencję rozumowania oraz właściwe zrozumienie treści wypowiedzi przez odbiorcę bardzo istotne jest użycie słów w ich podstawowych znaczeniach. Dobór wyrazów nie może pozostawiać wrażenia niejednoznaczności. Stąd niefunkcjonalne bywa tworzenie przenośni lub nadużywanie wyrazów, zwrotów lub wyrażeń pochodzenia obcego. Ponieważ jest to forma skierowana do intelektu odbiorcy, jej autor nie może posługiwać się kolokwializmami. Zachowanie logiki wypowiedzi wymaga uważnego konstruowania poszczególnych zdań ze świadomością konieczności ich właściwego rozumienia oraz zachowania treściowego związku między poszczególnymi częściami budowanej wypowiedzi. Te warunki być może były przyczyną, dla której zachowanie poprawności językowej okazało się łatwe tylko dla uczniów z najwyższymi wynikami, a bardzo trudne dla tych spośród przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej, którzy osiągnęli wyniki wysokie (!). Tylko co drugi uczeń z wynikiem bardzo wysokim poprawnie zrealizował założenia dotyczące zbudowania rozprawki z zachowaniem norm poprawności językowej.

Spostrzeżenia związane z kompozycją wypowiedzi oraz opanowaniem stosowania przez uczniów określonych szablonów poświadczą funkcjonowanie kryterium związanego z dostosowaniem stylu do formy wypowiedzi. Przystępujący do egzaminu wiedzieli, jakie działania w zakresie konstruowania wypowiedzi podjąć, aby ich praca spełniała wymogi w zakresie stylu. Już 80% uczniów z wynikiem niżej średnim potrafiło dobrać charakterystyczne dla tej formy środki ekspresji językowej. Łatwość poprawności językowej w kontekście łatwości funkcjonalności stylu wypowiedzi może sugerować, że podstawowym problemem przystępujących do egzaminu nie jest odpowiedź na pytanie, co zastosować, ale w jaki sposób danego środka użyć, aby właściwie zrealizować założenia dotyczące poprawności językowej. Największe dysproporcje między osiągnięciami uczniów w realizacji tych dwóch kryteriów uwidaczniają się już na poziomie wyników średnich i dotyczą także wysokich wyników. Warto zatem zastanowić się w trakcie przygotowywania się nauczyciela do podjęcia działań edukacyjnych, w jaki sposób zmniejszać te dysproporcje. Skoro większość uczniów ma świadomość, co zastosować, w metodach kształcenia powinno dominować zagadnienie: w jaki sposób poprawnie danych środków używać? W raporcie koordynatora jednego z Ośrodków Koordynacji Oceniania pojawiło się godne uwagi spostrzeżenie: *gdy mówiący bądź piszący dobrze rozumie (...) temat, na jaki ma się wypowiedzieć, posługuje się językiem bardziej klarownym niż w przypadku, gdy ma jedynie mgliste o nim wyobrażenie*².

---

¹ Małgorzata Boba, Maria Michłowicz, *O poprawności językowej w dłuższych wypowiedziach pisemnych uczniów*, „Wychowawca” nr 2 2006.

² Raport Koordynatora OKO autorstwa Krystyny Ujdy.

Interpretacja wskaźnika łatwości czynności badanych w zadaniu 26. – zapis

Wyniki uczniów		0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-38	39-41	42-44	45-50
Staniny		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kryterium 4a	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 4a.	0,1	0,2	0,5	11	19	28	40	55	75
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa
Kryterium 4b	Procent uczniów, którzy poprawnie zrealizowali kryterium 4b.	0,1	0,3	0,9	19	29	42	57	70	85
	Charakterystyka czynności ze względu na jej trudność w kontekście wyników uczniów	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	bardzo trudna	trudna	trudna	umiarkowanie trudna	łatwa	łatwa

Komentarz

Uwaga dotycząca możliwości zachowania poprawności językowej przekłada się na możliwości w zakresie budowania wypowiedzi poprawnej pod względem interpunkcyjnym i ortograficznym. Co roku obowiązują te same wymagania odnośnie poprawności interpunkcyjnej i ortograficznej, jednak co roku umiejętności te mają różny wskaźnik łatwości. Od 2002 r., czyli od pierwszego egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej łatwości tych kryteriów są trudne do zrealizowania dla większości gimnazjalistów. Warto zwrócić uwagę, że poprawne zastosowanie reguł interpunkcyjnych okazało się łatwe tylko dla uczniów z najwyższymi wynikami, natomiast zastosowanie poprawnej pisowni było łatwe dopiero dla tych, którzy osiągnęli wyniki bardzo wysokie.

ROZDZIAŁ III

ANALIZA JAKOŚCIOWA ROZWIĄZAŃ UCZNIOWSKICH

Rozdział III zawiera przykłady uczniowskich odpowiedzi, z którymi zetknęli się egzaminatorzy podczas oceniania prac egzaminacyjnych. Zapoznając się z poniższymi treściami nauczyciele, którzy nie są egzaminatorami mają szansę zetknięcia się z materiałem diagnostycznym niedostępnym z powodu braku uprawnień do oceniania prac uczniów po egzaminie zewnętrznym. Osoby uczestniczące w pracach zespołów egzaminatorów mogą poszerzyć wiedzę uzyskaną podczas wypełniania swoich obowiązków. Każdorazowo bowiem podczas pracy w charakterze egzaminatora nauczyciel ma szansę dokonać obserwacji dotyczących podstawowych przyczyn niepowodzeń uczniów w sytuacji egzaminacyjnej, co może świadczyć o trudnościach ucznia z opanowaniem umiejętności zapisanych w standardach wymagań, a pomaga w podejmowaniu decyzji w zakresie modyfikowania warsztatu pracy.

Zamieszczony pod każdym przykładem odpowiedzi komentarz ma za zadanie inspirować nauczycieli do przeprowadzania diagnozy edukacyjnej. Indywidualne doświadczenie dydaktyczne nauczyciela może bowiem być adekwatne do uwag zaprezentowanych w komentarzu, ale może także być zupełnie różne od zawartych w nim spostrzeżeń. Obserwacje odnotowane w omówieniu przykładów mogą również przyczynić się do pogłębiania analizy stosownie do aktualnych potrzeb. Komentarz ilustruje także, jak istotną rolę pełni przeprowadzanie podobnych analiz na bieżąco, podczas pracy z uczniem, w trakcie przygotowania go do edukacji na kolejnym etapie. W szkolnej sytuacji zadaniowej ważne jest, aby uczeń otrzymywał pełną informację zwrotną dotyczącą poziomu swoich osiągnięć.

Zadanie 21. (0-1)

Uzupełnij tabelę, wpisując numery odpowiednich wersów utworu Aleksandra Fredry *Trzeba by*.

Nr zad.	Odpowiedzi poprawne	Odpowiedzi dopuszczalne	L. pkt	Zasady przydzielania punktów
21.	Wstęp: wersy 1-6. Rozwinięcie: wersy 7-20. Zakończenie: wersy 21-22. Morał: wersy 23-24.	Wstęp: wersy 1-4. Rozwinięcie: wersy 5-20. Zakończenie: wersy 21-22. Morał: wersy 23-24. lub Wstęp: wers 1. Rozwinięcie: wers 5. Zakończenie: wers 21. Morał: wers 23.	0 – 1	1 punkt przyznaje się za poprawne wpisanie numerów wersów przy wszystkich elementach kompozycji.

Przykład 1.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	~~1-5~~ 1-5
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	7 - 15
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23 - 24

Uczeń dokonał próby przyporządkowania odpowiednich wersów wyznaczających poszczególne części kompozycyjne tekstu A. Fredry *Trzeba by*. Zaproponowane przez ucznia rozwiązanie pomija jednak niektóre z nich. Wers 6. nie został przyporządkowany ani do wstępu bajki, ani do rozwinięcia treści bajki. Wyznaczenie granic rozwinięcia również sprawiło uczniowi kłopot, ponieważ pominął wersy od 16. do 20. opisujące postawy bohaterów. Nie wpisał do tabeli wszystkich wersów przypisanych zakończeniu, jedynie wskazał wers ukazujący konsekwencje postawy bohaterów, wprowadzający wers 21., będący integralną częścią elementu kompozycji zakończenia został pominięty. Uczeń prawidłowo wskazał wyrażony wprost morał bajki. Przykład ilustruje brak umiejętności odczytania przez ucznia celowej organizacji tekstu.

Przykład 2.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	1-3
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	4 - 16
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	17 - 22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23-24

Wskazanie odpowiednich wersów wyznaczających poszczególne części kompozycyjne tekstu A. Fredry *Trzeba by* okazało się trudne dla ucznia. Wstęp został ograniczony jedynie do trzech pierwszych wersów przedstawiających okoliczności zdarzenia. Zachwiane zostały proporcje wyznaczające granice rozwinięcia: nałożyły się elementy kompozycji przynależne do wstępu i fragmentu rozwinięcia. Wskazanie zakończenia również sprawiło uczniowi kłopot, rozbudował ten element o wersy przypisane rozwinięciu treści w kompozycji. Prawidłowo zostało wskazane pouczenie moralne bajki. Odpowiedź ucznia może sugerować przypadkowość zapisu numerów wersów.

Przykład 3.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	4
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	24

Rozwiązanie zaproponowane przez ucznia przyporządkowania odpowiednich elementów kompozycyjnych do określonych wersów bajki A. Fredry *Trzeba by* koncentruje się na numerach wersów, które wyznaczają koniec poszczególnych części kompozycyjnych materiału tematycznego utworu. Uczeń nie wskazuje początkowych wersów poszczególnych części utworu. Schemat punktowania dopuszczał odpowiedź, w której wskazano dla wstępu wers 1., dla rozwinięcia wers 5., zakończenia wers 21., a dla pouczenia wynikającego z bajki wers 23. Nie można mieć pewności, czy zapis ucznia jest logiczną konsekwencją pewnego sposobu myślenia, czy przypadkowym przyporządkowaniem wersów do odpowiedniego układu treści. Nie można również uzyskać konkretnej informacji o granicach poszczególnych części, nie mając wskazanych pierwszych wersów każdego z elementów kompozycji.

Przykład 4.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	wers numer 2
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	~~14~~ ~~10~~ 5 8 11 20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23, 24

Uczeń, uzupełniając tabelę i wpisując numery odpowiednich wersów utworu, zastosował różną technikę zapisu w poszczególnych rubrykach tabeli. Próba przyporządkowania numerów wersów do wstępu została wzmocniona własnoręcznym dopiskiem *wers numer*, następnie uczeń wpisał numer 2. wersu, wskazując tylko jedną ważną okoliczność przedstawioną we wstępie, inne okoliczności konsekwentnie pomija. Rozwinięcie zawiera wybrane cztery wersy 5., 8., 11. i 20 opisujące wyłącznie wybrane zachowania bohaterów. Pomijając inne wersy, uczeń nie dostrzega wzajemnych relacji w obrębie opisanej części kompozycyjnej. Następnie uczeń wybiera z elementu kompozycji zakończenia tylko wers 22. ukazujący konsekwencje postawy bohaterów. Prawidłowo zostały przypisane numery wersów morału bajki.

Przykład 5.

	Element kompozycji	Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	1-4
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	5-20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21-24
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	21-24

Uczeń przypisał odpowiednie wersy wyznaczające poszczególne części kompozycyjne tekstu A. Fredry *Trzeba by* prawidłowo we wstępie i rozwinięciu. Rozwiązania zaproponowane przez ucznia dotyczące elementów kompozycyjnych zakończenia i morału nie różnią się od siebie. Uczeń wyżej wymienionym częstkom kompozycyjnym przyporządkował te same numery wersów, uznając zapewne, że morał wysłowiony zwykle jest integralnym elementem zakończenia i nie jest konieczne wyeksponowanie pouczającego uogólnienia, co wynikało jednak z treści zadania (z informacji zawartych w tabeli).

Przykład 6.

	Element kompozycji	Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	2,3
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	~~5-20~~ 5-20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21,22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23,24

Rozwiązanie zaproponowane przez ucznia dotyczące elementów kompozycyjnych rozwinięcia, zakończenia i morału zostało prawidłowo podane. Uczeń wyżej wymienionym częstkom kompozycyjnym przyporządkował prawidłowe numery wersów. Próba przyporządkowania numerów wersów organizujących treść wstępu została błędnie wykonana. Przyporządkowanie wersów 2. i 3. do ram kompozycyjnych wstępu zwraca uwagę na wybrane okoliczności zdarzenia, uczeń pomija np. czas zdarzenia. Zastanawia fragmentaryczność wyboru numerów wersów, która może wynikać z niewłaściwego zrozumienia polecenia – zwłaszcza informacji zawartych w tabeli. Dokonując analizy odpowiedzi ucznia, można zaobserwować brak logiki rozumowania w zakresie realizacji poszczególnych wymagań wynikających z treści zadania.

Zadanie 22. (0-4)

Streść w 3-4 zdaniach utwór Aleksandra Fredry *Trzeba by*.

Nr zad.	Odpowiedzi poprawne	Odpowiedzi dopuszczalne	L. pkt	Zasady przydzielania punktów
22.	1. Wybór istotnych informacji: zabłądzenie w lesie mroźną nocą, rozpalenie ognia, rozmowa o konieczności podtrzymywania ognia, zaśnięcie, zamarznięcie.	Wybór istotnych informacji: podróż, niepodjęcie działań chroniących przed zimnem, śmierć.	0 – 4	1 punkt przyznaje się za trafny wybór informacji. Uwaga! Tekst uwzględnia informacje, które są istotne dla zrozumienia treści. Dopuszcza się streszczenie morału.
	2. Zwięzłość.			1 punkt przyznaje się za zapisanie tekstu w 3 – 4 zdaniach zwięzłym stylem. Tekst nie może zawierać dialogów, cytatów, przytoczeń, objaśnień odautorskich oraz dygresji.
	3. Spójność.			1 punkt przyznaje się za tekst spójny, logicznie uporządkowany (z zachowaniem porządku chronologicznego).
	4. Poprawność językowa.			1 punkt przyznaje się za poprawność językową wypowiedzi (dopuszczalny 1 błąd bez względu na kategorię).

Przykład 1.

Opisuje ludzi którzy zgineli przez swoją głupotę.....
 Ludzi którzy przebyli długą drogę a później przez
 chwiele stoboci musieli zginąć.....
 Opowieść o przygodach ludzi cierpiących na marosy.....
 swojego celu.....
 Narrator opisuje w tekście przygodę ludzi wybierając ucha nie
 w podwórku w marosy oraz ich mędrość podnoszący tego
 moroju.....

Streszczenie zredagowane przez ucznia dowodzi, iż zabrakło zdającemu odpowiednich kompetencji poznawczych i kompozycyjno-stylistycznych. Już na etapie zrozumienia tekstu wyjściowego wystąpiły kłopoty ze zwróceniem uwagi na treść i kompozycję komunikatu. Uczeń nie dokonał selekcji i hierarchizacji informacji. Wypowiedź ujął w czterech, luźno ze sobą powiązanych, zdaniach bez zachowania logicznego uporządkowania i układu chronologicznego treści. Tekst zawiera komentarz odautorski będący nadinterpretacją oryginału.

Przykład 2.

Pewnego razu w terech podróżnych zabłądziło w lesie i
w nocy. Było tak zimno i ciemno, że postanowili przerekać
do jutrzejszego poranka i ruszyć w drogę dalej.
Każdy z nich wypowiedział się, że trzeba się ukronić
przed zimnem, lecz tak byli zajęci rozmową, że zasnęli.
Potem ogień zgasł i podróżnicy zmarli z zimna.

Streszczenie zaproponowane przez ucznia świadczy o tym, że tekst wyjściowy został zrozumiany i poddany świadomym zabiegom stylistycznym. Uczeń dokonał wyboru istotnych informacji, miał natomiast kłopoty z hierarchizacją wydarzeń i logicznym uporządkowaniem treści utworu.

Przykład 3.

W lesie mieszeze w terech podróżnych zabłądziło w lesie.
Na była ciemna a mróz niezwykle mroźny.
Podróżnicy postanowili zatrzymać się ognisko
rozpalic i dazekac dlnia następnego. Lecz w rozmyslniu
sposobu ~~na~~ ognumia się na tym wielkim mrozie - osmeli
i dlnia następnego mieć dazekali gdyż ogień
zgasł a bohaterowie zamarli.

Przykład uświadamia, że uczeń, redagując nowy tekst, miał wielkie kłopoty z warstwą językową streszczenia. Fabuła oryginału została przez ucznia przyswojona, o czym świadczy prawidłowe ukazanie związku przyczynowo-skutkowego, natomiast zabrakło kompetencji kompozycyjno-stylistycznych i prawdopodobnie z tego powodu uczeń posiłkował się językiem tekstu wyjściowego.

Przykład 4.

Podróżnicy błądzą w lesie.
Rozpaliszcie ogień, ociepliwoli
na poranek. Rozważając
różne sposoby na przetrwanie
nocy, umierają. Moral kontrow
wersji.

Rozwiązanie zaproponowane przez ucznia sugeruje, że technika pisania streszczenia nie jest mu obca. Zrozumiał tekst wyjściowy i nadał mu nową, krótszą formę językową, pamiętając, iż streszczenie musi mieć mniejszą objętość od oryginału. Uczeń wykazał się umiejętnością uogólniania części składowych utworu. Tekst streszczenia przypomina plan zapisany w sposób ciągły, charakteryzujący się brakiem spójności i logicznego uporządkowania treści. Wybór istotnych informacji koniecznych dla zrozumienia tekstu streszczenia został zredukowany i zabrakło kluczowych informacji niezbędnych dla zrozumienia treści bajki.

Przykład 5.

Utwór A. Fredry opowiada o podróżnikach, którzy
zabłądzili w lesie. Ze względu na panujące
warunki atmosferyczne przemocować. Rozpalili
ogień, odmieszko ogień. Podróżnicy zamarli, ogień
zgasł a podróżnicy zmarli.

Kolejny przykład świadczy o braku kompetencji kompozycyjno-stylistycznych ucznia, a także o braku umiejętności wyboru istotnych informacji. Kluczowe pytania ważne dla zredagowania treści streszczenia: kiedy zabłądzili?, jakie były warunki atmosferyczne?, dlaczego rozpalili ognisko? i dlaczego zmarli? zostają bez odpowiedzi. Brak spójności strukturalnej między pierwszym a drugim zdaniem utrudnia zrozumienie intencji ucznia zawartych w powyższym komunikacie.

Przykład 6.

Utwór Aleksandra Fredry nazywy tytuł „Trzeba być przedobania
 postawę cetera ¹ mężczyzna który zabłądził w lesie
 i tam rozpalili ognisko i tam włożyli się przed zamiecią
 śnieżną a i tak zgineli przez swoją głupotę. A ich
 rodziny będą rozpaczć po tym fakcie, kiedy się
 o tym dowiedzą.

Uczeń nie opanował umiejętności związanych ze streszczaniem fabuły utworu literackiego. Dokonuje częściowo trafnych uogólnień na podstawie analizy elementów składowych utworu. Tekst streszczenia zawiera elementy subiektywnej oceny, będące próbą komentarza do opisanych w tekście bajki wydarzeń.

Zadanie 23. (0-2)

Cytując odpowiednio fragmenty tekstu IV, podaj warunki, Jakie – zdaniem autora – powinny spełniać:

- pouczający śmiech - .....
- „zbawienny” żart - .....

Nr zad.	Odpowiedzi poprawne	Odpowiedzi dopuszczalne	L. pkt	Zasady przydzielania punktów
23.	pouczający śmiech – „Kiedy się z przywar, nie z osób natrzasa” „zbawienny” żart – „kiedy szczypie, a nie kasa”	„zbawienny” żart – „kiedy szczypie, a nie kasa	0 – 2	1 punkt przyznaje się za wypisanie fragmentu zawierającego warunek, jaki powinien spełniać pouczający śmiech. 1 punkt przyznaje się za wypisanie fragmentu zawierającego warunek, jaki powinien spełniać „zbawienny” żart. Uwaga! Brak cudzysłowu nie wpływa na punktację za odpowiedź.

Przykład 1.

- pouczający śmiech – *to taki który pokazuje nam swoje wady*
- „zbawienny” żart – .....

Uczeń w powyższym przykładzie nie cytuje odpowiednich fragmentów tekstu źródłowego, stara się natomiast wyjaśnić znaczenie pojęcia zawartego w poleceniu. Rozwiązanie zaproponowane przez ucznia świadczy o braku zrozumienia wymagań zawartych w poleceniu.

Przykład 2.

- pouczający śmiech – *niekiedy może być nauka*
- „zbawienny” żart – *[czarna kreska] kiedy szczyt, a nie kosa*

Rozwiązanie zaproponowane przez ucznia ilustruje błędnie uzupełniony pierwszy przykład. Uczeń, dopisując powyższy fragment tekstu źródłowego, nie podaje odpowiedniego warunku, jaki powinien spełnić pouczający śmiech. Formułuje natomiast tezę analogiczną do tezy rozszerzonej wypowiedzi. Realizacja drugiego przykładu może świadczyć o tym, że uczeń rozumie wymagania stawiane w poleceniu.

Przykład 3.

- pouczający śmiech – *„Śmiech niekiedy może być nauką”*
- „zbawienny” żart – *„Zbawienny, kiedy szczyt, a nie kosa”*

Niepowodzeniem zakończyła się próba wskazania cechy pouczającego śmiechu. Uczeń wprawdzie cytuje fragment tekstu źródłowego, stosuje prawidłowo interpunkcję, ujmując całości wypowiedzi w cudzysłów, nie podaje jednak koniecznego warunku, jaki powinien spełniać pouczający śmiech. Drugi warunek konieczny w związku z „zbawiennym” żartem został prawidłowo wskazany.

Przykład 4.

- pouczający śmiech – *...śmiech...który w uśmiechu*
- „zbawienny” żart – *dobry kawał (śmieszny)*

Konsekwencją braku zrozumienia tekstu źródłowego jest próba słownikowego wyjaśnienia wyrażenia zawartych w treści polecenia. Uczeń odwołuje się do własnych doświadczeń czytelnicych i na ich podstawie dokonuje interpretacji. Świadczy to również o braku zrozumienia przez ucznia wymagań stawianych w poleceniu.

Przykład 5.

- pouczający śmiech – *gdy ktoś mówi niepoprawnie*
- „zbawienny” żart – *kiedy chce się kogoś pouczyć, poprawić.*

Przykład powyższy świadczy o tym, iż uczeń nie zrozumiał wymagań zawartych w poleceniu, jak i również, nie zrozumiał tekstu źródłowego. Uczeń próbował rozwiązać zadanie bez dokonania analizy treści fragmentu utworu, nie podał warunków określających poszczególne rodzaje śmiechu, przywołał jedynie potencjalne sytuacje związane ze śmiechem.

Przykład 6.

- pouczający śmiech – *śmiech, który jest do dobra i serca.*
- „zbawienny” żart – *żeby być śmieszny, ale nie obraźliwy*

Następny przykład świadczy o tym, że i tym razem uczeń miał kłopoty ze zrozumieniem wymagań zawartych w poleceniu. Pomija ważną informację, że należy podać cytaty zawierający określone warunki dotyczące śmiechu, dokonuje natomiast próby opisu tych warunków.

Zadanie 24. (0-2)

Wymień wady i zalety kupca z Krotchwili, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu Leonarda da Vinci.

wady:.....

zalety:.....

Nr zad.	Odpowiedzi poprawne	Odpowiedzi dopuszczalne	L. pkt	Zasady przydzielania punktów
24.	Np. wady: zachłanność, skąpstwo, przebiegłość, egoizm, spryt zalety: poczucie humoru, dystans wobec siebie, spryt	Np. wady: zarożumiały, chciwy, niesprawiedliwy, uważał się za lepszego od innych, sprytny zalety: rozumny, potrafił śmiać się z siebie, był wesoły, umiał przyjmować porażki, sprytny	0 – 2	1 punkt przyznaje się za wymienienie wad kupca (co najmniej dwóch). 1 punkt przyznaje się za wymienienie zalet kupca (co najmniej dwóch). Dopuszcza się podanie cech świadczących odpowiednio o wadach lub o zaletach kupca. Nie przyznaje się punktów za wskazanie takich wad i zalet (cech) kupca, które nie

			<p>znajdują potwierdzenia w utworze np.: próżny, spokojny. Synonimy traktujemy jako określenie jednej cechy. Jeśli wśród odpowiedzi poprawnych wystąpi błędna, przyznajemy 0 pkt za określenie danej cechy.</p>
--	--	--	---

Przykład 1.

wady: ..... *Skąpstwo* ..... (*zaproszenie* *ich* ..... *pożyczyć* .....
..... *wypomnienie im reguł* .....

zalety: ..... *zaproszenie* ..... *ich* ..... *na ucztę* .....

Próba nazwania wad i zalet kupca zakończyła się niepowodzeniem. Uczeń wprawdzie podaje rzeczownikową nazwę cechy *skąpstwo*, jako jedyną wyrażoną w tekście wprost, niestety nie dokonuje analizy krotchwili pod kątem oceny postępowania kupca. Odpowiedź uzupełnia błędnie przywołanymi sytuacjami przedstawionymi w utworze.

Przykład 2.

wady: ..... *sknera*, *skąpiec* .....

zalety: ..... *umiejętność* ..... *pryncypia* ..... *się* ..... *do* ..... *Atosnych* .....
..... *błędów* .....

Uczeń, do wady wyrażonej w tekście wprost, dopisał wyraz o tym samym znaczeniu, tworząc parę synonimów zapisanych w formie rzeczownikowej *sknera*, *skąpiec*. Odpowiedź dotycząca zalet kupca sformułowana została w formie opisowej. Uczeń prawidłowo opisał cechę bohatera, jednak nie zrealizował w pełni wymagań zawartych w poleceniu, które zakładało liczbę mnogą. To wynik braku umiejętności uważnego czytania ze zrozumieniem treści polecenia.

Przykład 3.

wady: ...Skąpy, ~~niechętny~~, -nie chciał się podzielić posiłkiem z
..... głodnymi zakonnikami.....

zalety: ...trzymający się obowiązków wobec..... zakonników..... (ścisły post).....

Uczeń podaje cechę bohatera krotchwili w formie przymiotnikowej, następnie próbuje uszczegółwić zapis, przywołując odpowiednią sytuację przedstawioną w utworze. Być może wynika to z braku pewności, czy podana cecha została trafnie określona. Odpowiedź realizująca nazwanie zalet bohatera, świadczy o niskiej sprawności językowej ucznia. Brak umiejętności precyzyjnego wyrażania swoich myśli powoduje zaburzenie sensu komunikatu. Intencja nadawcy staje się nieczytelna.

Przykład 4.

wady: ...chytro, skąpy, leniwy, mściwy, obrabiany, orust.....

zalety: ~~wesoły~~ wesoły, spokojny.....

Uczeń wymienił po kilka wad i dwie zalety, przy czym wśród odpowiedzi poprawnych określających wady pojawiły się takie, które nie wynikają z tekstu. Świadczy to o braku umiejętności uważnej analizy utworu. Warto jednak podkreślić, iż uczeń wykazał się sporym zasobem słownictwa, błędy w tym przypadku spowodowane są nadinterpretacją tekstu źródłowego.

Przykład 5.

wady: *chytny, samolubny, leminy,*

.....

zalety: .....

.....

Uczeń dokonał częściowej analizy tekstu. Miał kłopoty z dokonaniem analizy postępowania kupca oraz werbalizacją cech opisujących bohatera. Prawidłowo nazwał wadę kupca („chytny”), natomiast problemy wystąpiły z nazwaniem zalet bohatera.

Przykład 6.

wady: ~~chytny~~ ~~skąpy~~ Wada kupca było to że był skąpy czyli nie dźli sie wagn z druga osoba.

zalety: ~~chytny~~ Zaleta kupca było to że umiał sie przyznac do bledu i ~~chytny~~ ~~honorowem~~ czyli był honorowy.

Uczeń proponuje odpowiedź w formie opisowej ze szczegółowym wyjaśnieniem podanej cechy. Warunkiem prawidłowego rozwiązania zadania było podanie dwóch wad oraz dwóch zalet kupca. Uczeń wyjaśnia szczegółowo jak rozumie podaną wadę i zaletę, zapominając, że w ten sposób nie realizuje w pełni polecenia, które zakładało liczbę mnogą.

Przykład 7.

wady: *..samolubny, skąpy, pewny siebie, zarozu- miały, zafosny*

zalety: *..cierpliwu, ignorancyjny, spostrze- gawczy*

Uczeń podaje w formie przymiotnikowej cechy charakteryzujące bohatera. Brak wnikliwej analizy tekstu i błędne wartościowanie postępowania kupca prowadziło do podania nie zawsze trafnych wad i zalet bohatera. Uczeń dokonuje swoistej nadinterpretacji tekstu źródłowego, ponieważ wśród odpowiedzi poprawnych pojawiają się takie, które nie wynikają z tekstu.

Zadanie 25. (0-5)

Napisz ogłoszenie o konkursie na rysunek satyryczny, którego tematyka będzie dotyczyła życia szkoły.

Kryteria	Zasady przyznawania punktów	Punktacja
1. Realizacja tematu	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje organizatora i temat konkursu, określa miejsce i termin nadsyłania prac bądź rozstrzygnięcia konkursu. • Dostosowuje wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej.	0 – 1
2. Kompozycja	Zachowuje spójność wypowiedzi.	0 – 1
3. Język i styl	Przestrzega poprawności językowej i stylistycznej (dopuszczalny jeden błąd).	0 – 1
4. Ortografia i interpunkcja	Przestrzega poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej (dopuszczalny 1 błąd ortograficzny i 1 błąd interpunkcyjny).	0 – 1
W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się	Przestrzega poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej (dopuszczalne 2 błędy ortograficzne i 2 błędy interpunkcyjne).	0 – 1
Razem:		0 – 5

Przykład 2.

KONKURS !!!

Chcesz super rower górski ???

Fajny plecak sportowy ???

Wystarczy tylko, że weźmiesz udział w konkursie o najlepší

rysunek satyryczny obtyczony ~~z życia szkoły~~ ŻYCIA SZKOŁY

Prace malow. zapoczątk. od 13.05.08 br. w sali Plastycznej.

Ogłoszenie wyników 16.05.08 br. w sali Plastycznej o godz. 10:30

Katka Platycka

Przykład drugi pokazuje nieco inny sposób realizacji sytuacji zadaniowej określonej w poleceniu. Uczeń wie, że celem ogłoszenia jest zwrócenie uwagi odbiorcy na istotne aspekty przedstawianej sprawy nie tylko za pomocą rzeczowej treści przekazu, lecz także oryginalnej formy graficznej. Powyższe ogłoszenie jest spójną, dostosowaną do sytuacji komunikacyjnej wypowiedzią, w której zostały zachowane proporcje między elementami informacyjnymi a perswazyjnymi. Uczeń wykazał się kompetencjami w zakresie poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej.

Przykład 3.

Ogłoszenie
Koleżki i koleżanki z
naszej Szkoły!!!
Kasi przedstawiciele organizują dla was
konkurs na satyryczny obraz
lekcji w naszej Szkole i
technika ołowina
Prace przyjmuje samonad Szkolny
do dnia 17.V. Obw w każdy piątek
od 9⁰⁰ do 11⁰⁰ w sali 48 naszej
szkoły
Zapraszamy
do brania udziału w tej zabawie
my gwarantujemy wysokie wygrane
opiekun samonadu
Pszilo hedy
Krzyształ Zulewski

Warto zwrócić uwagę, że powyższa realizacja polecenia świadczy o wysokim stopniu opanowania przez ucznia umiejętność redagowania tekstu użytkowego. Uczeń wykazał się dużą sprawnością kompozycyjno-stylistyczną. Uwzględnił wszystkie istotne informacje dotyczące nadawcy, celu, czasu i miejsca. Wykorzystał elementy perswazji, dostosowując wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej. Uczeń natomiast nie wykazał się kompetencjami językowymi i ortograficzno-interpunkcyjnymi.

Przykład 4.

Ogłoszenie
Ogłaszam konkurs na najciekawszy
rysunek satyryczny, o tematyce
związanej ze szkolną majówką.
Prace należy oddawać do pracowni
plastycznej do dnia 20.05.2006 r.
Najlepsze prace zostaną nagrodzone.

Dyrektor
Antoni Janowski

Uczeń wykazał się umiejętnością redagowania tekstu użytkowego, jakim jest ogłoszenie. Powyższy przykład ilustruje oryginalne podejście do realizacji tematu, ponieważ autor wypowiedzi nie wykorzystuje tematu konkursu podanego wprost w poleceniu, a zawęża tematykę do konkretnego wyjazdu na szkolną majówkę. Ogłoszenie charakteryzuje się zwięzłością oraz przewagą elementów informacyjnych nad elementami perswazji. Kompozycja wypowiedzi, język i styl oraz zapis mieszczą się w przyjętej normie.

Zadanie 26. (0-16)

Napisz rozprawkę, w której uzasadnisz, że śmiech niekiedy może być nauką. Odwołaj się do przykładów z literatury lub filmu, ewentualnie z obu tych dziedzin.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Kryteria oceny rozprawki

Kryteria oceny	Punktacja
1	
TEMAT (0 – 6 pkt)	
A. Zgodność z tematem (co najmniej we fragmentach).	0 – 1
Rozwinięcie:	
B. podanie jednego trafnego przykładu z literatury lub filmu	0 – 1
C. podanie drugiego trafnego przykładu z literatury lub filmu	0 – 1
D. uzasadnienie pierwszego przykładu	0 – 1
E. uzasadnienie drugiego przykładu	0 – 1
F. podsumowanie rozważań.	0 – 1
2	
KOMPOZYCJA (0 – 3 pkt)*	
A. Zachowanie trójdzielnej kompozycji (graficzne wyróżnienie poszczególnych części wypowiedzi).	0 – 1
B. Spójność tekstu.	0 – 1
C. Logiczne uporządkowanie tekstu.	0 – 1

3 JĘZYK I STYL (0 – 4 pkt)*	
A. Poprawne użycie słownictwa i związków frazeologicznych.	0 – 3
Poprawna odmiana wyrazów oraz łączenie wyrazów w zdania i zdań pojedynczych w zdania złożone.	<i>(dopuszczalne trzy błędy, niezależnie od kategorii)</i> 3 bł. – 3 pkt 4 bł. – 2 pkt 5 bł. – 1 pkt 6 bł. – 0 pkt
Trafny dobór środków językowych (nie pojawiają się: wulgaryzmy, kolokwializmy, wielosłowie, wieloznaczność, nieuzasadnione powtarzanie wyrazów, nadużywanie wyrazów obcych, nieuzasadnionych wyrażen typu: <i>praktycznie rzecz biorąc, dajmy na to, powiedzmy</i>).	
B. Funkcjonalność stylu (dostosowanie do sytuacji komunikacyjnej).	0 – 1
4 ZAPIS (0 – 3 pkt)*	
A. Interpunkcja (dopuszczalne trzy błędy).	0 – 1
W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – dopuszczalne cztery błędy.	0 – 1 0 – 4 bł. – 1 pkt 5 bł. – 0 pkt
B. Ortografia.	0 – 2 0 bł. – 2 pkt 1 bł. – 1 pkt 2 bł. – 0 pkt
W przypadku uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.	0 – 2 2 bł. – 2 pkt 3 bł. – 1 pkt 4 bł. – 0 pkt
Razem	0 – 16

* Punktów z tych kategorii nie przyznaje się, jeśli praca jest krótsza niż połowa wymaganej objętości.
Uwaga! Uczeń nie otrzymuje punktów za wypracowanie, jeżeli w całości jest ono niezgodne z tematem.

Z uwagi na trudności uczniów związane z realizacją zadania (tylko 29% uczniów z OKE w Krakowie poradziło sobie w sytuacji egzaminacyjnej z doбором przykładów, a 19% przystępujących do egzaminu na terenie województw lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego potrafiło uzasadnić odpowiednio dobór przywoływanego tekstu kultury) poddano analizie przede wszystkim sposób, w jaki uczniowie zrealizowali temat. Warto zwrócić uwagę, że podstawowe trudności gimnazjalistów wynikały z braku opanowania w odpowiednim stopniu umiejętności przeprowadzenia konsekwentnego rozumowania.

Uwagi zamieszczone w tabeli, stanowiące komentarz do realizacji zadania przez ucznia, pozwalają określić podstawowe błędy popełniane przez przystępujących do egzaminu podczas budowania rozprawki.

Przykład 1.

Zastanawiająco dużą grupę tekstów stanowiły prace uczniów, którzy odnosili się wyłącznie do wywiadu rozpoczynającego test egzaminacyjny. Być może stało się tak dlatego, iż temat rozprawki, bezpośrednio nawiązujący do motywu przewodniego arkusza, mógł przez niektórych gimnazjalistów zostać potraktowany tylko jako tytuł tekstu I, gdyż został umieszczony bezpośrednio nad nim.

Uczniowie stawali bezradni przed postawionym problemem, więc jedynym punktem odniesienia czynili wypowiedź dr B. Makselon-Kowalskiej. Świadczy to z pewnością również o braku zrozumienia tekstów kultury, które pojawiły się w arkuszu egzaminacyjnym *Krotochwili, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu* Leonarda da Vinci, bajki A. Fredry, *Monachomachii* I. Krasickiego. Wielu gimnazjalistów nie zdołało pokonać bariery, jaka dzieli współczesną polszczyznę od tekstów pisanych dawnym językiem.

Uczniowie często w swoich pracach przepisywali fragmenty tekstu I., co miało wpływ na punktację rozprawki – egzaminatorzy oceniali tylko autorską wypowiedź ucznia, zgodnie z założeniem, że zadanie 26. sprawdzało umiejętności opisane w obszarze II – *Tworzenie własnego tekstu*.

Hipoteza	Czy śmiech niekiedy może być nauką?	
Cytat z tekstu I	<u>Uśmiech odgrywa ogromną rolę w życiu zarówno dzieci , jak i dorosły.</u> Od dzieciństwa bardzo dużo staramy się śmiać i z podniesioną głową dążymy do celu. Poprzez uśmiech zdobywamy i poznajemy wielu znajomych, a nawet przyjaciół. <u>Rodzimy się ze skłonnością do okazywania radości, śmiejemy się gdy jesteśmy zadowoleni, gdy jest nam dobrze.</u>	Autorski tekst ucznia jest zbyt krótki, by oceniać jego kompozycję
Cytat z tekstu I	<u>Śmiech ma dobry wpływ na naszą psychikę i oddziałuje na nasz układ krążenia „masuje” serce i dotlenia krew. W czasie spontanicznego śmiechu wytwarzają się w organizmie przeciwciała chroniące nas przed wirusami.</u> Oglądając różne naukowe filmy	
Cytat z tekstu I	możemy czasem się uśmiechnąć, może nas coś rozbawić, chodź nikt by nie pomyślał, że akurat w takim filmie. Zostaje nam to na długi czas w pamięci akurat jest tak w moim przypadku. Jeżeli przytrafi mi się coś	
rozwińcie-fragment zgodny z tematem		

<p>Podsumowanie-sformułowanie tezy, ale zaburzona logika myśli nie pozwala na odniesienie wypowiedzi do całości rozważań.</p>	<p>zabawnego, a jest to związane z nauką, jest mi to szybciej zapamiętać. Z powyższych argumentów stwierdzam, iż śmiech może być nauką ponieważ potrzebujemy być osobą optymistyczną, a to daje nam dużo uśmiechu na twarzy.</p>	
---	--	--

Przykład 2.

Praca ucznia jest bardzo nieporadna językowo, jednak można w niej znaleźć fragmenty zgodne z tematem. Uczeń traktuje śmiech jako łatwy i przyjemny sposób nauki.

Tekst w dużej mierze związany jest z życiowymi doświadczeniami gimnazjalisty. Autor wypowiedzi podejmuje jednak próbę pełnej realizacji polecenia, czyli stara się odnieść do wskazanych tekstów kultury.

Niepokój budzi fakt, iż wielu egzaminowanych mimo iż przywoływali w rozprawkach tytuły filmowe nie potrafiło w funkcjonalny sposób wykorzystać ich w swoich rozważaniach. Świadczyć to może o dużej rozbieżności między praktyką szkolną a życiem.

<p>Wstęp-sformułowanie hipotezy</p> <p>Przykład – nietrafny, wzięty z doświadczeń własnych, ale wskazujący na związek z tematem</p> <p>Przykład filmu- nietrafny, bo uzasadnienie nie ma związku</p>	<p>W mojej rozprawce postanowie się udowodnić że śmiech jest niekiedy nauką i postanowie udowodnić w poniższych argumentach.</p> <p>Po I opiszę że śmiech niekiedy może uczyć ponieważ gdy się śmiejemy to się czasami uczymy ja nie jestem takim wesołym chłopakiem ucze się i śmieje ale zawsze się coś naucze przez śmiech. My bardzo dużo śmiejemy się na języku niemieckim i dużo nauczymy się. Prawie codziennie moi koledzy opowiadają jakieś śmieszne żarty.</p> <p>Po II w filmie Niania Frania jest bardzo dużo śmiechu można czasami się dużo pośmiać z tego filmu jest bardzo</p>	<p>Graficzne wyróżnienie akapitu, wskaźnik zespolenia</p> <p>Graficzne wyróżnienie akapitu, wskaźnik</p>
--	---	--

z tematem	śmiesznie skonstruowany szkoda że jest tylko raz w tygodniu. Opisuje życia swoich bohaterów które mi bardzo się podobają. Po III każdy człowiek opowiada coś śmiesznego i każdy się z tego słowa śmieje.	zespoleń Zakłócenie logiki wywodu- brak związku z myślą przewodnią
Podsumowanie – brak odniesienia do tezy i całości rozważań	Ja uważam że śmiech jest czasami potrzebny.	Graficzne wyróżnienie akapitu, wskaźnik zespoleń

Przykład 3.

Poniższa praca to kolejny przykład tekstu jedynie we fragmentach zgodnego z tematem. Uczeń przeczytał i zrozumiał polecenie, jednak nie potrafi w poprawny sposób odwołać się do literatury. Wybiera nietypowy przykład i nie umie go uzasadnić, popełnia przy tym błąd rzeczowy.

Niepokoić powinien fakt, iż gimnazjaliści w większości prac nie potrafili w sensowny sposób odwołać się do szkolnych doświadczeń literackich, bardzo często wykazywali się brakiem znajomości lektur. Warto także wziąć pod uwagę, iż ich własne doświadczenia czytelnicze są bardzo ubogie.

Wstęp- sformułowanie tezy	Sądzę, iż niekiedy śmiech może być nauką i postaram się udowodnić moją tezę kilkoma argumentami z życia codziennego jak i literatury.	
Nawiązanie do tematu	Dostępnych jest wiele gazet oraz środków multimedialnych, które rozbawiają, a jednocześnie uczą.	
Odniesienie do doświadczeń własnych	Każdemu dziecku można kupić grę edukacyjną, w którą nasze pociechy mogą grać z przyjaciółmi i uczyć się razem.	Zakłócenie logiki wywodu- mowa jest o konieczności nauki, nie o nauce poprzez śmiech
brak związku z tematem	Jest organizowanych wiele obozów, gdzie uczeń może aktywnie uczestniczyć czerpiąc z tego ogromną przyjemność w gronie przyjaciół i nabywać przydatnych umiejętności, które mogą znacznie ułatwić wejście w dorosłe życie.	

<p>Przykład nietrafny- uczeń popełnia błąd rzeczowy, ale fragment wskazuje na realizację tematu</p> <p>Podsumowanie odnosi się do prowadzonych rozważań i postawionej tezy</p>	<p>W utworze Kamienie na szaniec mamy przykład, że wystąpienie Bernarda Zygiera wzbudziło zachwyty i radość wśród dręczonych młodych Polaków, wzbudziło w nich wolę walki i nauczyło, by nie zapominali o miłości do ojczyzny.</p> <p>Po występie Bernarda Zygiera młodzi Polacy organizowali sobie potajemne lekcje w gronie przyjaciół, byli z tego dumni i czerpali z tego wielką przyjemność, że nie poddają się i trzymają się razem i , że polskość nigdy nie zaginie.</p> <p>Myślę, że w świetle przytoczonych argumentów udowodniłem, że śmiech może pomagać w nauce, a nawet być bardzo pouczający.</p>	<p>Brak wskaźników zespolenia i spójności treści informacji</p>
--	--	---

ROZDZIAŁ IV

PORTRET UCZNIĄ KOŃCZĄCEGO GIMNAZJUM NA TERENIE OBJĘTYM DZIAŁALNOŚCIĄ OKE W KRAKOWIE (Z UWZGLĘDNIENIEM OGÓLNOPOLSKIEJ SKALI STANINOWEJ)

Po każdym egzaminie zewnętrznym nauczycieli nurtują dwa pytania, kompatybilne względem siebie. Przed nauczycielami gimnazjów pojawia się zagadnienie: czego ich właściwie nauczyliśmy? Nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych nurtuje problem: co umieją uczniowie, których przyjęto do ich szkół.

Nie jest łatwo udzielić odpowiedzi na te dwa pytania. Nauczyciele gimnazjów są w tej korzystnej sytuacji, że na ogół lepiej od nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych znają kontekst zdobywania przez młodego człowieka umiejętności i wiadomości. Potrafią indywidualnie rozpatrzeć wynik każdego ucznia z uwzględnieniem wszystkich lub najważniejszych czynników rozwoju młodego człowieka. Być może dlatego nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych – czując się bezradni wobec przydatności otrzymywanych informacji – dokonują oceny pierwszoklasistów (na ogół błędnej i mogącej mieć charakter deprecjonujący): *przecież was/ciebie niczego w tym gimnazjum nie nauczono!* lub (uwagi wyrażające indywidualne oczekiwania nauczyciela) *tego nie umiesz?! powinieneś to umieć!*

Poniższa analiza ma na celu przygotowanie nauczycieli do dokonania analizy wyników z uwzględnieniem ich indywidualnego charakteru. Uporządkowano wyniki części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego według zadań zamieszczonych w teście oraz procentowego udziału uczniów z poszczególnych grup wynikowych. O ile analiza przedstawiona w rozdziale II była ukierunkowana na zaprezentowanie sytuacji zadaniowych i wynikających z nich możliwych przyczyn niepowodzeń uczniów, o tyle w rozdziale IV pokazano, w jaki sposób można wykorzystać uporządkowanie wyników uczniów według danej skali (staninowej lub centylowej) do przeprowadzenia indywidualnej diagnozy edukacyjnej mającej na względzie ucznia lub grupę uczniów. Oczywiście, analiza przeprowadzona na wstępie ma jedynie charakter hipotezy i nauczyciele powinni poddawać stałej modyfikacji sformułowane wnioski.

Informacja dotycząca opanowania danej umiejętności na poziomie koniecznym oznacza, że 50% uczniów, czyli co drugi przystępujący do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej, poprawnie zrealizowało zadanie sprawdzające wskazaną umiejętność. W przypadku opanowania danej umiejętności na poziomie zadowalającym jego próg jest wyższy. Informacja taka jest ustalana, jeżeli 70% przystępujących do egzaminu na terenie działalności OKE w Krakowie poprawnie zrealizowało dane zadanie.

Poniższa tabela zawiera informacje o procencie uczniów z OKE w Krakowie, którzy uzyskali wyniki w poszczególnych staninach ustalonych w odniesieniu do wyników ogólnopolskich. Dane zamieszczone w tabeli umożliwiają przeprowadzenie analizy analogicznej do przedstawionej w rozdziale II, ale dla uczniów województw lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego. Warto, aby w każdym gimnazjum została przeprowadzona podobna diagnoza osiągnięć uczniów, gdyż może ona stanowić element ewaluacji przyjętych przez nauczycieli metod kształcenia oraz w odniesieniu do klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych, gdyż dzięki podobnym działaniom uczyący w nich mogą uzyskać hipotezy na temat poziomu umiejętności uczniów, które mogą stanowić podstawę do określenia celów nauczania i prognozowania wyników egzaminu maturalnego. Podobna analiza umożliwia również postawienie hipotez dotyczących charakterystyki uczniów: jeżeli przyjęty do I klasy uczeń ma wysoki wynik egzaminu zewnętrznego i niskie oceny na świadectwie, można przypuszczać, że jest tzw. zdolnym leniem.

Zadanie	Stanin								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	59%	80%	88%	92%	95%	97%	98%	99%	100%
2	40%	52%	63%	77%	88%	95%	98%	99%	100%
3	61%	78%	86%	92%	95%	98%	99%	99%	100%
4	53%	71%	80%	87%	92%	95%	97%	98%	99%
5	22%	25%	31%	40%	54%	69%	81%	88%	95%
6	79%	94%	98%	99%	99%	100%	100%	100%	100%
7	54%	74%	80%	83%	86%	89%	92%	94%	96%
8	48%	70%	79%	88%	93%	96%	98%	99%	99%
9	49%	70%	81%	88%	94%	97%	98%	99%	100%
10	31%	42%	49%	54%	61%	69%	77%	83%	91%
11	16%	18%	26%	39%	58%	75%	87%	91%	97%
12	17%	23%	31%	41%	49%	56%	61%	65%	73%
13	32%	43%	49%	58%	67%	76%	82%	87%	92%
14	76%	90%	92%	94%	96%	97%	98%	98%	99%
15	49%	70%	82%	90%	95%	98%	99%	100%	100%
16	34%	50%	65%	79%	91%	97%	99%	99%	100%
17	29%	41%	48%	56%	65%	75%	81%	87%	93%
18	30%	42%	54%	66%	79%	87%	92%	94%	97%
19	39%	53%	59%	65%	71%	77%	82%	86%	91%
20	34%	56%	71%	78%	85%	88%	90%	92%	94%
21	0%	0,1%	0,3%	0,8%	18%	32%	46%	60%	78%
22	0,6%	22%	37%	50%	61%	70%	76%	82%	90%
23	0,8%	13%	20%	32%	51%	68%	79%	86%	93%
24	0,2%	0,8%	16%	25%	36%	48%	59%	68%	80%
25	36%	54%	64%	71%	78%	84%	89%	93%	96%
26	0,4%	12%	23%	36%	48%	60%	70%	79%	91%

1 stanin (od 0 do 14 punktów) – wyniki najniższe

Michał jest uczniem przysparzającym wielu problemów w trakcie kształcenia. Rozpoczął edukację w gimnazjum z brakami podstawowych umiejętności. Trudno porozumieć się ze środowiskiem rodzinnym Michała. Na pomoc matki nie może liczyć nie tylko szkoła, ale przede wszystkim sam chłopiec. Ojciec odszedł z domu i nie interesuje się 4 dzieci. Michał często opuszczał zajęcia. W ten sposób generowały się nowe luki w wiadomościach i umiejętnościach, które (w związku z brakiem podstaw) powodowały nagromadzenie niepowodzeń szkolnych. Nauczycielom trudno było znaleźć sposoby zmotywowania Michała do pracy na zajęciach i samokształcenia. Podczas egzaminu chłopiec na „chybił trafił” zaznaczył odpowiedzi w zadaniach zamkniętych. Nie podjął próby rozwiązania zadań otwartych.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora wypowiedzi – zadanie 4.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania podróżnych – zadanie 14.

Największe trudności uczniowie mieli w zakresie:

- interpretowania tekstu poprzez wskazanie powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- dokonywania celowych operacji na tekście (streszczeniem) – zadanie 22.,
- wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.,
- budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

2. stanin (od 15 do 19 punktów) – wyniki bardzo niskie

Ania jest uczennicą posiadającą opinię o konieczności obniżenia szkolnych wymagań. W trakcie edukacji były dni, w których dziewczynka ładnie i samodzielnie pracowała na zajęciach, ale w innych sytuacjach trudno było liczyć na dobre tempo pracy uczennicy. Rodzice są w stanie zdyscyplinować dziecko wychowawczo, ale nie potrafią wspomóc dziewczynki w nauce. Podczas egzaminu Ania próbowała rozwiązać wszystkie zadania. Wielu trudności przysporzyło jej zrozumienie poleceń. Z tego powodu miała stosunkowo niewiele trafnych wyborów w zadaniach zamkniętych, a w przypadku zadań otwartych nie podjęła próby ich rozwiązania.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.

Największe trudności uczniowie mieli w zakresie:

- interpretowania tekstu poprzez wskazanie powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.,
- budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

3. stanin (od 20 do 24 punktów) – wyniki niskie

Tomek jest tak zwanym „zdolnym leniem”. Ma duże możliwości w zakresie zdobywania kolejnych umiejętności i wiadomości. Pracuje jednak tylko na zajęciach – pod warunkiem, że jest na nich obecny. Ponieważ cechuje go niesolidność i niesystematyczność w szkole otrzymuje z reguły oceny mierne. Bardzo dużym problemem jest konstrukcja psychiczna Tomka. Rodzice stracili w jego oczach autorytet jeszcze na etapie edukacji w szkole podstawowej. Z tego powodu również nauczyciele mają ograniczone możliwości w zakresie dyscyplinowania ucznia. Tylko nielicznym i nie zawsze się to udaje. Liczne badania w poradni psychologiczno-pedagogicznej jedynie potwierdziły te spostrzeżenia, ale na ich podstawie nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości w rozwoju chłopca.

W trakcie egzaminu chłopiec rozwiązał wszystkie zadania zamknięte. Braki w wiadomościach spowodowały, że nie zawsze dokonywał właściwego wyboru. Podjął próbę udzielenia odpowiedzi tylko do niektórych zadań otwartych. Nie pokusił się o sformułowanie rozprawki, ponieważ jej temat uznał za „głupi”.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,

Największe trudności uczniowie mieli w zakresie:

- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.,
- budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

4. stanin (od 25 do 29 punktów) – wyniki niżej średnie

Wojtek jest uczniem o przeciętnych możliwościach. Nie przykłada się też do nauki. Jest niesystematyczny. W szkole zachowuje się w sposób zdyscyplinowany, jednak nie przejawia szczególnej aktywności. Po gimnazjum wybiera się do technikum. Podczas egzaminu rozwiązał wszystkie zadania zamknięte. Braki w wiadomościach skutkowały niepoprawnym rozwiązaniem niektórych z nich. Podjął próbę rozwiązania wszystkich zadań otwartych. W realizacji rozprawki najwięcej trudności przysporzyło mu dobranie odpowiednich przykładów. Na wszelki wypadek przywoływał głównie zagadnienia z tekstu I.

Kasia jest uczennicą również o przeciętnych możliwościach. Cechuje ją systematyczność i zdyscyplinowanie. Bardzo chciała osiągnąć jak najwyższe wyniki z egzaminu gimnazjalnego, dlatego uważnie czytała wszystkie polecenia. Pomimo że nie rozumiała części poleceń, podjęła próbę rozwiązania wszystkich zadań w teście. W wielu przypadkach – zwłaszcza w zadaniach otwartych – zakończyła się ona niepowodzeniem.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania intencji autora tekstu literackiego – zadanie 10.,
- ✓ określania bohaterów wiersza – zadanie 13.,
- ✓ odczytywania treści dzieła plastycznego – zadanie 17.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ dokonywania celowych operacji na tekście (streszczanie) – zadanie 22.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.

Trudności przysporzyły zadania sprawdzające umiejętność:

- odczytywania sensu pojęcia – zadanie 5.,
- interpretowania tekstu poprzez wskazanie oddającego jego sens powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.,
- budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

5. stanin (od 30 do 34 punktów) – wyniki średnie

Agata to bardzo pilna uczennica. W szkole zawsze otrzymuje czwórki lub piątki. Niekiedy jej prace są tak wybitne, że nauczyciele nagradzają je oceną celującą. Dziewczynka źle znosi jednak wszelkie niepowodzenia. Ponieważ wzbudza sympatię nauczycieli, dobrze znają jej oczekiwania. Problemy emocjonalne spowodowały, że podczas egzaminu nie zrealizowała właściwie wszystkich zadań. Czuli się niepewnie w sytuacji, której celem było sprawdzenie jej osiągnięć. Nie zrozumiała dobrze niektórych poleceń. Wynik egzaminu był niższy od jej oczekiwań. Zarówno szkolne oceny, jak i pracowitość Agaty, pozwalały prognozować wyższy wynik.

Kuba jest uczniem dokonującym wyraźnej selekcji szkolnych wiadomości. Trudno sprecyzować jego zainteresowania, bowiem dokonuje indywidualnych wyborów zarówno w przedmiotach humanistycznych, jak i matematyczno-przyrodniczych. Nie jest systematyczny, ale jego możliwości są duże, dlatego otrzymywał na zajęciach głównie czwórki. Niekiedy zdarzyło mu się zrealizować polecenie nauczyciela na piątkę. Zadania testowe podczas egzaminu średnio go zainteresowały. Podczas ich rozwiązywania nie mobilizował się zbyt, dlatego otrzymał wynik poniżej swoich możliwości i oczekiwań.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ odczytywania sensu pojęcia – zadanie 5.,
- ✓ określania intencji autora tekstu literackiego – zadanie 10.,
- ✓ interpretowania tekstu poprzez wskazanie oddającego jego sens powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- ✓ określania bohaterów wiersza – zadanie 13.,
- ✓ odczytywania treści dzieła plastycznego – zadanie 17.,
- ✓ dokonywania celowych operacji na tekście (streszczenie) – zadanie 22.,
- ✓ wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.

Na poziomie zadowolającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.

Trudności przysporzyły zadania sprawdzające umiejętność:

- przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.,
- budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

6. stanin (od 35 do 38 punktów) – wyniki wyżej średnie

Joasię cechuje zapał do pracy. Jest typem aktywistki. Wiele działań rozpoczyna, jednak niewiele zadań, których się podejmuje, kończy. Nie zależy jej też na osiągnięciu sukcesu. Stąd w szkole otrzymuje dobre stopnie za aktywność i przeciętne za wykonane prace. Podczas egzaminu z zapałem przystąpiła do pracy nad testem. W przypadku kilku zadań nie dokończyła formułowania odpowiedzi. Nie sprawdziła też adekwatności odpowiedzi wobec polecenia oraz ich poprawnego zapisu. Pracę nad testem zakończyła przed wyznaczonym czasem.

Krzysiek jest uczniem o dużych możliwościach. Ma wiele oryginalnych pomysłów, które wychodzą poza ramy przyjętych schematów. Brak pokory sprawia, że nie podporządkowuje się rodzicom i nauczycielom. W trakcie formułowania odpowiedzi na zadania zamieszczone w teście również poszukiwał nieszablonowych sposobów ich rozwiązania. Bardzo się koncentrował na potrzebie bycia oryginalnym i dlatego niekiedy pomijał ważne informacje dotyczące sposobu rozwiązania zadania zawarte w poleceniach.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ odczytywania sensu pojęcia – zadanie 5.,
- ✓ określania intencji autora tekstu literackiego – zadanie 10.,
- ✓ przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- ✓ wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- ✓ budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ interpretowania tekstu poprzez wskazanie oddającego jego sens powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- ✓ określania bohaterów wiersza – zadanie 13.,
- ✓ odczytywania treści dzieła plastycznego – zadanie 17.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.,
- ✓ dokonywania celowych operacji na tekście (streszczenie) – zadanie 22.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.

Trudności przysporzyły zadania sprawdzające umiejętność:

- przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.

7. stanin (od 39 do 41 punktów) – wyniki wysokie

Basia to pilna uczennica. Bardzo jej zależy na jak najwyższych wynikach. Starania nad właściwym wykonaniem zadania pochłaniają jej uwagę na tyle, że obniżają możliwości w zakresie przyswojenia informacji zawartych w poleceniu. Negatywnym czynnikiem okazał się także stres egzaminacyjny, który sprawił, że pomimo wysokich możliwości i zaplecza posiadanych umiejętności i wiadomości spowodowały, że Basia zrealizowała niektóre zadania na niższym niż oczekiwany poziomie.

Jacek jest zdolnym, ale niesystematycznym uczniem. W trakcie edukacji nie przywiązywał uwagi do treści, które go nie interesowały. Ćwiczenia mające na celu przyswojenie wiadomości z tych zakresów wykonywał tak, aby zrealizować minimalne wymagania. Podobnie zachowywał się w sytuacji egzaminacyjnej. Tylko niektóre zadania zainteresowały go na tyle, że poświęcił ich realizacji całą swoją uwagę. Niektóre natomiast okazały się mniej ciekawe i w tym przypadku formułował odpowiedzi z myślą o zrealizowaniu tylko podstawowych wymagań, jakich mógł się domyślić z treści zadania. Jego wyobrażenia nie zawsze odpowiadały przyjętym zasadom przyznawania punktów, dlatego część z nich stracił. Pula punktów utraconych zaskoczyła go wielkością.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- ✓ interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ odczytywania sensu pojęcia – zadanie 5.,
- ✓ określania intencji autora tekstu literackiego – zadanie 10.,
- ✓ interpretowania tekstu poprzez wskazanie oddającego jego sens powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- ✓ określania bohaterów wiersza – zadanie 13.,
- ✓ odczytywania treści dzieła plastycznego – zadanie 17.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ dokonywania celowych operacji na tekście (streszczanie) – zadanie 22.,
- ✓ wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.,
- ✓ budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,

- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.

Trudności przysporzyły zadania sprawdzające umiejętność:

- dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.

8. stanin (od 42 do 44 punktów) – wyniki bardzo wysokie

Izę cechuje pracowitość. Ma zdolności w zakresie przedmiotów humanistycznych. Z łatwością tworzy wypowiedzi zarówno ustne, jak i pisemne. Nie zawsze potrafi jednak zapanować nad adekwatnością przywoływanych treści do określonych w poleceniach wymagań. Tym bardziej, że dysponuje bardzo dużym zasobem wiadomości przyswajanych podczas zajęć oraz w wyniku własnych poszukiwań. Egzamin odbywał się w dniu, w którym kondycja Izy nie była najlepsza. Nie była więc w stanie pokonać egzaminacyjnego stresu, który od czasu do czasu zaburzał jej tok rozumowania. Część błędów powstałych na skutek nieuwagi dziewczynka wykryła przed oddaniem pracy egzaminacyjnej, ale niektórych nie zauważyła.

Marek jest pracowitym uczniem. Jego stosunek do nauki nie wynika jednak z indywidualnych potrzeb chłopca, lecz jest wynikiem presji rodzinnego domu. Dlatego szesnastolatek nie ma jeszcze sprecyzowanych zainteresowań w stopniu, który pozwoliłby mu określić drogę życiową. Możliwości ucznia zadecydowały o pewnej łatwości, z jaką rozwiązywał poszczególne zadania z egzaminacyjnego testu. Ta łatwość osłabiła koncentrację uwagi i utratę kilku punktów. Było to zaskoczeniem dla rodziców i przyczyną zmartwienia chłopca.

Na poziomie koniecznym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ przywoływania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła literackiego – zadanie 12.,
- ✓ dostrzegania wskazanych elementów kompozycyjnych bajki – zadanie 21.,
- ✓ interpretowania tekstu literackiego poprzez wskazanie cech bohatera – zadanie 24.

Na poziomie zadowalającym uczniowie zrealizowali zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ odczytywania sensu pojęcia – zadanie 5.,
- ✓ określania intencji autora tekstu literackiego – zadanie 10.,
- ✓ określania bohaterów wiersza – zadanie 13.,
- ✓ odczytywania treści dzieła plastycznego – zadanie 17.,
- ✓ przywołania kontekstu historycznego niezbędnego do odczytania dzieła plastycznego – zadanie 19.,
- ✓ dokonywania celowych operacji na tekście (streszczanie) – zadanie 22.,
- ✓ wyszukiwania informacji w tekście literackim – zadanie 23.,
- ✓ budowania wypowiedzi w formie rozprawki – zadanie 26.

Najłatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętność:

- ✓ określania formy wypowiedzi – zadanie 1.,
- ✓ określania tematu tekstu publicystycznego – zadanie 2.,
- ✓ odczytywania sensu wypowiedzi – zadanie 3.,
- ✓ odczytywania intencji autora – zadanie 4.,
- ✓ wyszukiwania informacji na diagramie – zadanie 6.,
- ✓ interpretowania danych z diagramu – zadanie 7.,
- ✓ wyszukiwania informacji we fragmencie tekstu literackiego – zadanie 8.,
- ✓ odczytywania znaczenia powiedzenia o charakterze przenośnym w kontekście fragmentu tekstu – zadanie 9.,
- ✓ interpretowania tekstu poprzez wskazanie oddającego jego sens powiedzenia o charakterze przenośnym – zadanie 11.,
- ✓ wskazywania przyczyn określonego zachowania bohaterów tekstu – zadanie 14.,
- ✓ wskazywania przyczyn zdarzenia opisanego w tekście – zadanie 15.,
- ✓ wskazywania dziedziny sztuk plastycznych służącej określonemu celowi – zadanie 16.,
- ✓ odczytywania intencji autora rysunku – zadanie 18.,
- ✓ wskazywania uporządkowanego chronologicznie szeregu wydarzeń – zadanie 20.,
- ✓ tworzenia ogłoszenia – zadanie 25.

9. stanin (od 45 do 50 punktów) – wyniki najwyższe

Kasia jest uczennicą o przeciętnych możliwościach. W szkole częściej otrzymywała czwórki niż piątki. Egzaminacyjny stres w jej przypadku okazał się mobilizujący. Pracowitość i sumienność spowodowały, że bardzo uważnie czytała wszystkie polecenia. Dlatego w przypadku zadań zamkniętych dokonała trafnych wyborów. Poprawnie zrealizowała również zadania otwarte. Nie spodziewała się tak wysokiego wyniku, kiedy rozpoczęła pracę nad testem.

Grzesiek to bardzo ambitny chłopiec. Ma duże możliwości i wie, w jaki sposób je wykorzystać. Pragnie dostać się do jednej z najlepszych szkół w okolicy. Zarówno sam chłopiec, jak i jego rodzice, mają ściśle sprecyzowane cele odnośnie przyszłości młodego człowieka. Uczeń konsekwentnie realizuje przyjęte założenia. Podczas egzaminu pracował w skupieniu. Z uwagą czytał wszystkie polecenia. Jedne wydawały mu się banalnie proste, inne przysporzyły nieco trudności, które starał się wykorzystać w poszukiwaniu metody poprawnego rozwiązania zadania. Wynik egzaminu nie był dla niego zaskoczeniem, chociaż spodziewał się, że utraci mniej punktów.

Uczniowie z tej grupy rozwiązywali wszystkie zadania egzaminacyjne na poziomie zadowalającym. Niektóre z dużą łatwością – zadania: 1., 2., 3., 6., 8., 9., 14., 15., 16. – inne sprawiały nieco trudności – zadania: 12., 21., 24. Pierwszego z drugiej grupy zadań nie rozwiązało 27% przystępujących do egzaminu, drugiego – 22%, a trzeciego – 20%. 9% uczniów z najwyższymi wynikami miało problemy ze zrealizowaniem niektórych kryteriów dotyczących napisania rozprawki. Dla 10% trudności wynikały z konieczności zrealizowania kryteriów dotyczących streszczenia. Poza trzema zadaniami (12., 21. i 24. oraz 22. i 26.) pozostałe polecenia zawierały wymagania, które okazały się bardzo łatwe dla uczniów uzyskujących wyniki w 9. staninie. W teście nie było zadań trudnych ani umiarkowanie trudnych dla uczniów z tej grupy.

PODSUMOWANIE

Wszyscy uczestnicy procesu egzaminacyjnego w 2002 r., czyli wtedy, kiedy po raz pierwszy przeprowadzono egzamin zewnętrzny, zadawali sobie pytanie: w jakim celu wprowadzono tę formę sprawdzania stopnia opanowania przez uczniów umiejętności i wiadomości? Po pięciu sesjach egzaminacyjnych można pokusić się o stwierdzenie, że okazała się ona pomocna dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli. W przypadku tych pierwszych uczestników i odbiorców wyników egzaminu zewnętrznego ważne jest doświadczenie sytuacji egzaminacyjnej, zetknięcie się z konkretnymi, często nowymi wymaganiami. To również wskazówka dla rodziców, mówiąca, w jaki sposób można wspomóc dziecko na kolejnym etapie kształcenia lub wzmocnić jego konstrukcję psychiczną. W przypadku nauczycieli odbiorcami informacji uzyskiwanych na podstawie wyników egzaminów zewnętrznych są osoby uczące w różnych typach szkół. Nauczyciele gimnazjum (etapu kształcenia, z którego został przeprowadzony egzamin) mogą po otrzymaniu wyników zweryfikować przyjęte metody kształcenia. Warto przy tym zwrócić uwagę na kontekst zdobywania umiejętności i wiadomości przez młodego człowieka, jaki był punkt wyjścia do opanowania zakresu określonego w podstawie programowej i standardach wymagań egzaminacyjnych, w jakich warunkach młody człowiek się kształcił. Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych mogą wstępnie określić punkt wyjścia, a zatem wskazać cele podejmowanych działań dydaktycznych, charakteryzując grupę uczniów, z którymi będą pracować. Ważnym aspektem w pracy nauczyciela jest możliwość zindywidualizowania relacji z uczniem. Warto zwrócić uwagę, że zamieszczona w rozdziale IV propozycja analizy wyników umożliwi wstępne określenie umiejętności uczniów przyjętych do klasy pierwszej i uporządkowania ich w określone grupy według stopnia opanowania określonych umiejętności. Oczywiście, spostrzeżenia poczynione na podstawie wyników egzaminu zewnętrznego mogą mieć charakter jedynie hipotetyczny, jednak stanowią bazę, na której nauczyciel może budować swój warsztat dydaktyczny.

Drugim ważnym elementem przeprowadzania diagnozy edukacyjnej – diagnozy dotyczącej weryfikacji warsztatu pracy i tzw. diagnozy na wstępie, obejmującej pierwszoklasistów na kolejnym etapie kształcenia – jest umiejętne zbadanie sytuacji zadaniowych, z jakimi zetknęli się uczniowie podczas egzaminu. Opanowanie w stopniu koniecznym lub zadowalającym danych umiejętności lub wiadomości każdy odbiorca wyników egzaminu powinien rozpatrywać w odniesieniu do konkretnych sytuacji zadaniowych i wymagań stawianych przed uczniem.

Tegoroczny egzamin gimnazjalny w części humanistycznej okazał się umiarkowanie trudny dla uczniów. 65% uczniów przystępujących do niego na terenie objętym działalnością OKE w Krakowie poradziło sobie z większością zadań zamieszczonych w teście. Różnice między poszczególnymi województwami były minimalne (najwyższe wyniki otrzymali gimnazjaliści z Małopolski). Warto odnotować, jaki procent uczniów z naszego obszaru znajduje się w poszczególnych grupach wynikowych w odniesieniu do ogólnopolskiej skali staninowej.

WOJEWÓDZTWA	stanin								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
lubelskie	3,02%	5,28%	9,74%	16,03%	22,68%	18,85%	12,34%	7,66%	4,39%
małopolskie	2,28%	4,78%	9,03%	15,56%	23,19%	20,40%	12,72%	7,74%	4,30%
podkarpackie	2,80%	5,61%	10,17%	16,09%	22,72%	19,03%	11,39%	7,71%	4,48%
OKE w Krakowie	2,65%	5,17%	9,58%	15,85%	22,91%	19,54%	12,22%	7,71%	4,38%

Dane zamieszczone w powyższej tabeli mogą sugerować, jakie trudności charakteryzują pracę nauczycieli w poszczególnych województwach. O ile w województwach lubelskim i podkarpackim występuje większa niż w całym obszarze liczba uczniów z najniższymi wynikami, o tyle w województwie małopolskim niższa od pozostałych województw jest liczba tych, którzy osiągają najwyższe wyniki. Warto zatem zastanowić się nad pracą z uczniem o niskich możliwościach i metodami kształcenia uczniów zdolnych.

Najczęściej przystępujący do egzaminu otrzymywali 37 punktów. Niewątpliwie gimnazjaliści napotykali na trudności podczas realizacji zadań otwartych. Na podstawie wyników tegorocznego egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej można stwierdzić, że duża liczba uczniów klas trzecich – podobnie, jak to miało miejsce w latach poprzednich – niżej niż na poziomie koniecznym realizuje zadania wymagające analitycznego i uporządkowanego rozumowania. Stąd wielu z gimnazjalistów miało problemy z prawidłowym sformułowaniem odpowiedzi do zadań 21. i 24. Duże trudności można także zaobserwować w zakresie realizacji wymagań dotyczących budowania własnej wypowiedzi. O ile uczniowie są w stanie przyswoić sobie pewne szablony kompozycyjne (np. ogłoszenia czy rozprawki), o tyle pewne trudności sprawia im wypełnienie formy odpowiednią treścią. Stąd łatwo było zrealizować ogłoszenie, ponieważ jest to wypowiedź użytkowa o charakterze informacyjnym, a właściwe elementy treści przystępujący do egzaminu mogli określić na podstawie treści zadania. Dużo więcej problemów można zaobserwować w związku z funkcjonowaniem kryteriów rozprawki, wymagającej dojrzałego i samodzielnego myślenia.

Treść rozdziału IV ilustruje, że zadania zamieszczone w teście dobrze różnicowały uczniów. W poszczególnych grupach wynikowych można zaobserwować przyrost umiejętności opanowanych na poziomie koniecznym oraz zadowalającym. Warto zauważyć, że na tym ostatnim poziomie wszystkie zadania zrealizowali dopiero uczniowie osiągający najwyższe wyniki. Z drugiej strony warto również odnotować, że uczniowie, którzy otrzymali średnie wyniki na poziomie zadowalającym zrealizowali 58% wszystkich zadań obecnych w egzaminacyjnym teście, a 85% zadań na poziomie koniecznym.